

Diakonhjemmet Høgskole

Anne Schanche Selbekk
Jorun Lunestad
Lene Østby

Kriminalitetsforebyggende arbeid i skjæringspunktet mellom offentlige byråkrati og lokalt engasjement

En evaluering av SLT-arbeidet i
Ski kommune

Rapport 2005

Tittel: ”Kriminalitetsforebyggende arbeid i skjæringspunktet mellom offentlig byråkrati og lokalt engasjement. En evaluering av SLT-arbeidet i Ski kommune.”

Forfattere: Anne Schanche Selbekk, Jorun Lunestad og Lene Østby

Rapport nr 1/2005, Avdeling for forskning og utvikling, Diaforsk

ISBN 82-8048-049-8

Oppdragsgiver: Ski kommune

Rapporten kan bestilles ved å henvende seg til biblioteket ved Diakonhjemmet Høgskole i Oslo, www.diaconhjemmet.no/biblioteket

Forord.....	5
Sammendrag.....	7
1. Innledning.....	13
Bakgrunn og innledning	13
Evaluering	14
<i>Utfordringer i evaluering av forebyggende arbeid</i>	15
Design og metode.....	17
Sentrale føringer for SLT-arbeid som bakgrunn for evalueringen	19
Ulike typer forebyggende arbeid	20
Definisjoner av samordning og samarbeid som bakgrunn for evaluering.....	21
En veibeskrivelse	23
2. Styring av prosjektet.....	25
Organisasjonsbeskrivelse og aktivitetskart	25
Styringsgruppas rolle og funksjon	27
<i>På hvilken måte har styringsgruppa styrt?</i>	28
<i>Manglende kartlegging i SLT-arbeidet</i>	29
Prosjektkoordinatorens rolle.....	30
<i>Tiltaksutvikling</i>	31
<i>Nettverksbygging</i>	31
<i>Bidra til finansiering av tiltak</i>	32
<i>Markedsføring/informasjon</i>	33
<i>Vurdering av SLT-koordinators rolle</i>	34
Politi og kommune.....	34
Vurdering av SLT-organiseringen	36
Oppsummering	37
3. Aktivt Lokalsamfunn.....	39
Oppstart	39
Rolle og funksjon	40
<i>Møteplass for informasjonsutveksling og støtte</i>	41
<i>Tiltaksutvikling</i>	42
<i>"Vaktbikkje"</i>	44
Vurdering av AL	46
Oppsummering	47
4. SLT-arbeidsutvalg.....	49
Sammensetning	49
Mandat, målsetninger og rolle	50
Taushetspliktseminaret	51
Kartlegging av samarbeidsrelasjoner	52
Informasjonsutveksling.....	53
Vurderinger av arbeidet i SLT-AU	54
<i>Vurdering av utvalgets sammensetning og bredde</i>	54
<i>Vurdering av betydning for samordning og koordinering</i>	57
Oppsummering	59
5. Aktiv Elev.....	61
Historie og organisering	61
Målsetning.....	61

Gjennomføring (innhold i valgfaget)	62
Elevenes erfaringer	63
Lærernes erfaringer	66
Vurderinger og utfordringer	67
Oppsummering	73
6. Aktiv voksen.....	75
Bakgrunn og målsettinger	75
Organisering	76
Hovedtiltak i prosjektet	78
Ressurspermene.....	78
Foreldrekonferanser.....	79
"Skal - Skal ikke"- konferanse	80
Hvordan opplever foreldrene og de involverte partene tiltakene i Aktiv Voksen?	81
Generelle erfaringer med arbeidet	82
Bruk av ressurspermene i barneskole og ungdomsskole	83
Barnehagene	84
Samordning med andre tiltak innenfor SLT	85
Betydning av å være en del av "Skal - Skal Ikke"	85
Vurderinger og utfordringer	86
Oppsummering	88
7. Konklusjon.....	89
Profilen til det forebyggende arbeidet i Ski	89
SLT – samordning eller aktivitetsprogram?	90
Måloppnåelse.....	90
Hvilken betydning har SLT-arbeidet i Ski kommune hatt?.....	92
Styring og organisering	93
Samarbeid og koordinering	94
Inkludering av frivillige aktører	95
Enkelttiltak	95
Lokalsamfunnet.....	96
Bør arbeidet videreføres?	97
8. Utfordringer videre.....	99
Utfordringer knyttet til styring og organisering av SLT-arbeidet.....	99
Utfordringer knyttet til Aktiv Lokalsamfunn	99
Utfordringer knyttet til SLT-arbeidsutvalg	99
Utfordringer knyttet til Aktiv Elev	99
Utfordringer knyttet til Aktiv Voksen	100
Litteratur.....	101

Forord

Det er snart 5 år siden Ski kommune innførte den nasjonale modellen Samordning av lokale kriminalitetsforebyggende (SLT). Gjennom SLT-arbeidet har kommunale etater, politiet og frivillige aktører sammen med SLT-koordinator i Ski arbeidet for å sikre gode oppvekstvilkår for barn og unge i kommunen, med det mål å forebygge kriminalitet. Det har vært interessant og utfordrende å evaluere dette arbeidet.

SLT-arbeidet i Ski er en kompleks størrelse som involverer mange ildsjeler, aktører og instanser. Vi ønsker i denne rapporten å beskrive denne kompleksiteten og vurdere arbeidet med tanke på videre drift. Møte med Ski kommune har også reist en rekke generelle dilemmaer som kriminalitetsforebyggende arbeid i dag står ovenfor.

Vi takker alle som har latt seg intervjuet og på andre måter bidratt til evalueringen. En spesiell takk går til Ski kommune som ga oss et spennende og utfordrende oppdrag.

Diakonhjemmet Høgskole
Avdeling for forskning og utvikling
Juni 2005

Anne Schanche Selbekk, Jorun Lunestad og Lene Østby

--

Sammendrag

Ski kommune har siden 2000 iverksatt koordinering av kriminalitetsforebyggende tiltak etter den nasjonale koordineringsmodellen SLT (Samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak). Målet med innføringen av SLT-modellen var å redusere kriminaliteten blant mindreårige gjennom å etablere et effektivt tverretatlig og tverrfaglig samarbeid, utvikle og videreføre samarbeid mellom kommune og politi om konkrete tiltak, etablere og videreutvikle samarbeid med ulike aktører i lokalsamfunnet, fokusere på ungdom som aktører og fokusere på voksne som aktører. Diakonhjemmet Høgskole, avdeling for forskning og utvikling fikk i oktober 2004 i oppdrag å evaluere dette arbeidet.

SLT-arbeidet i Ski er prosjektorganisert med en styringsgruppe forankret på topplan i politi og kommune, et SLT-arbeidsutvalg bestående av representanter for ulike offentlige etater og forumet Aktivt Lokalsamfunn bestående av representanter for frivillige organisasjoner, næringsliv og offentlige etater. I tillegg har man ansatt en SLT-koordinator som er delaktig i andre fora og fungerer som et bindeledd mellom de ulike gruppene.

Når det gjelder målsetningen om å redusere kriminaliteten blant mindreårige mangler politiet statistiske mål som fanger opp den spesifikk ungdomskriminaliteten, samtidig har SLT-arbeidet i Ski kommune hatt en byggende (eller primærforebyggende) profil på arbeidet der man ikke kan forvente å se resultater i løpet av en 5-årsperiode. I tillegg er det generelt vanskelig å isolere faktorene som påvirker kriminalstatistikken. Det er derfor vanskelig å basere en vurdering av SLT-arbeidet på statistiske mål, selv om alle kan være enig i at det er ønskelig å redusere ungdomskriminaliteten. I evalueringen er det derfor foretatt en vurdering av de ulike strategiene i det kriminalitetsforebyggende arbeidet.

Gjennom organiseringen av SLT-arbeidet har kommunen etablert nye arenaer for samarbeid og koordinering av arbeid rettet mot barn og unge, med den hensikt å forebygge kriminalitet.

Arbeidet i styringsgruppa har forankret samarbeidet mellom politi og kommune og erfaringene tilsier at samarbeidet mellom de to instansene er blitt bedre gjennom SLT-arbeidet. I første fase var SLT-arbeidet i stor grad nedenfrastyrt (gjennom engasjementet i Aktivt Lokalsamfunn), men der styringsgruppa la de overordnede premissene for arbeidet. Etterhvert ble det utarbeidet klarere strategier og prioriterte områder i arbeidet (gjennom etableringen av SLT-AU). Evalueringen etterlyser imidlertid en grundigere kartlegging av ønsker og behov for å i enda større grad å målrette aktiviteten innen SLT.

SLT-koordinators rolle i SLT-arbeidet i Ski har vært viktig. Det har vært god kontinuitet i arbeidet, i og med at samme person har vært i stillingen i hele prosjektperioden og har fungert som en pådriver i alle ledd av organiseringen. SLT-koordinators stilling i Tryggere Lokalsamfunn har også vært med på å prege hennes rolle som SLT-koordinator. SLT-koordinator har hatt allsidige og krevende roller som nettverksbygger og tiltaksutvikler, videre har hun bidratt til ekstern finansiering av prosjekter og arbeidet med markedsføring og informasjon om arbeidet.

Aktivt Lokalsamfunn var, i tillegg til styringsgruppa, det forumet der arbeidet først ble etablert. Det at frivillige organisasjonene og næringslivet ble sentralt involvert i SLT-arbeidet tidlig, er så vidt vi vet unikt i SLT-sammenheng. Aktivt Lokalsamfunn er en komplisert størrelse og det har vært noe vanskelig å forstå dets rolle i SLT-arbeidet, likevel har Aktivt Lokalsamfunn samlet sett vært med på å synliggjøre og løfte eksisterende arbeid, samt bidratt til initiering og ekstern finansiering av nye tiltak rettet mot barn og unge i Ski kommune. AL har vært et viktig møtested for frivillige organisasjoner, kommunalt ansatte, lokalt næringsliv og politi i Ski kommune og har

bidratt til å skape en ”vi-følelse” blant de involverte. AL har også hatt en rolle som ”vaktbikkje” i forhold til politiske prioriteringer, en rolle som er komplisert i og med at forumet består både av frivillige aktører og offentlige instanser. Både Aktiv Elev og Aktiv Voksen, som representerer to av hovedstrategiene i SLT-arbeidet, er forankret i AL.

SLT-AU, som består av representanter for ulike offentlige etater, kom sent i gang og har eksistert i en forholdsvis kort periode, men har bidratt til å gjøre SLT-arbeidet mer målrettet. Medlemmene opplever i all hovedsak SLT-AU som et konstruktivt organ der man makter å løfte frem noen av de sentrale problemstillingen knyttet til overordnet forebyggende arbeid, spesielt gjennom erfaringene fra taushetspliktseminaret og gjennom arbeidet med kartlegging av samarbeidsrelasjoner. Samtidig fremheves SLT-AUs rolle i forhold til koordinering og videreutvikling av eksisterende forebyggende innsats i den enkelte etat. Sammensetningen av utvalget er god, men samtidig har en sterkere deltakelse fra kultur og opplæringsetaten, ved skolene, vært et savn. Dette har imidlertid endret seg den siste tiden, da rektor på en skole har blitt en del av utvalget. Det kan likevel vurderes om teknisk etat fortsatt skal ha en representant i gruppen. Viktigheten av at alle er engasjert og drar i samme retning fremheves.

En av hovedstrategiene for SLT-arbeidet i Ski kommune har vært å fokusere på ungdom som aktør. Aktiv elev ble startet på Drømtorp videregående skole i Ski, og er et valgfag med mål om å bevisstgjøre ungdom om deres eget forhold til bruk av rusmidler, slik at de i neste omgang kan drive forebyggende arbeid i yngre ungdomsgrupper, nærmere bestemt mot syvende klassinger. Valgfaget ser ut til å ha en struktur og oppbygning som gir elevene som velger valgfaget en mulighet til å reflektere over egne holdninger og egen praksis samtidig som det engasjerer. Hvorvidt Aktiv Elev virker forebyggende på de yngre ungdomsgruppene de har kontakt med, kan vi imidlertid ikke slutte ut fra denne evalueringen. Hvorvidt de er forbilder for ungdom

med rusproblemer er også usikkert, men de kan bidra til å aktualisere tema og problemstillinger som angår flere i ungdomsmiljøer de deltar i. Det synes som de aktive elevene i liten grad brukes til å formidle kunnskaper om rusmidler og holdninger om rus til andre ved sin egen skole, dette kan være et potensial for videre utvikling.

En annen strategi for SLT-arbeidet i Ski er fokus på voksne som aktører. I Aktiv Voksen, som har vært en del av verdiprosjektet ”Skal – Skal Ikke”, har man gjennom et frivillige og et kommunalt engasjement klart å skape nettverk der man fokuserer på foreldre-barn relasjonen gjennom barnehage og skole. Arbeidet har løftet aktuelle problemstillinger og skapt et engasjement i forhold til barn og unges oppvekstvilkår. Mange foreldre har vært samlet på foreldrekonferanser der ulike tema knyttet til barns oppvekstvilkår er tematisert. I den siste tiden har fokuset vært utarbeiding og formidling av foreldrepermer som skal være en hjelp til å engasjere foreldre lokalt på skolene. Så langt er disse bare brukt i begrenset grad og foreldrene etterspør mer veiledning i forhold til hvordan permene kan brukes lokalt. Skolen og lærerne etterlyses også i større grad i dette arbeidet. Det har heller ikke i praksis vært noen kobling mellom Aktiv Voksen og Olweus-programmet. Utarbeidingen av en perm for barnehagene er også i gang. Det kan synes som om engasjementet i barnehagene har vært noe større, her har arbeidet i Aktiv Voksen hatt forankring på toppnivå i etaten, og styrene i barnehagene har i større grad vært engasjert.

I Ski har man klart å mobilisere aktører på ulike nivåer i det offentlige system, i lokalsamfunnet og i næringsliv som har samordnet sin innsats og sitt engasjement med det mål å sikre gode oppvekstvilkår for barn og unge. Å drive forebyggende arbeid er en tidkrevende prosess og målene er langsiktige. Deler av arbeidet, som SLT-AU, er ennå i en tidlig fase. På basis av føringene i SLT-permen og med å ta høyde for de utfordringene som kommer frem i denne rapporten, er det derfor mye som taler for at SLT-arbeidet i Ski kommune videreføres og videreutvikles.

Utfordringene for det videre arbeidet kan sammenfattes på denne måten:

Styring og organisering av SLT-arbeidet

- En mer synlig styringsgruppe
- Grundigere kartlegging av barn og unges situasjon og behov
- Større grad av målrettet styring
- Vurdere i hvilken grad SLT-koordinators rolle skal være å sikre ekstern finansiering av prosjekter
- Vurdere å stille noen driftsmidler til rådighet i SLT-arbeidet

Aktivt Lokalsamfunn

- Markedsføre SLT som en koordineringsmodell, som kan være og er med på å løfte og synliggjøre eksisterende tiltak, istedenfor å fremstå som en ”driver” av tiltak
- Vurdere ALs fremtid i forhold til hvem som skal lede forumet og hvilken rolle det skal ha i forhold til SLT-arbeidsutvalg
- Arbeide for å få sikre ungdommenes stemme i arbeidet

SLT-arbeidsutvalg

- Vurdere sammensetningen av gruppen spesielt med tanke på om teknisk etat skal være representert
- Vurdere mengden av samarbeidsfora i kommunen som i forhold til god bruk av ressurser
- Bistå styringsgruppa i kartlegging av behov i forhold til arbeid for barn og unge

Aktiv Elev

- Utvikle en tettere dialog med lærere/foreldre rundt besøk i syvende klasse
- Vurdere å bruke Aktiv Elev mer inn mot elever på egen skole
- Styrke arbeidet med ungdom som formidlere av kunnskap

Aktiv Voksen

- Vurdere den fremtidige organisering av prosjektet gjennom en større involvering av FAU/KFAU og kultur og opplæringsetat
- Utarbeide mer konkrete målsetninger for arbeidet basert på lokale forhold
- Arbeide for å gi foreldrene lokalt et større eierforhold til prosjektet

- Utarbeide en klarere veiledning for arbeidet med permene på den enkelte skole
- Arbeide for å integrere alle foreldregrupper, også minoritetsforeldre
- Styrke samarbeidet med lærere og rektorer slik at skolen får en mer aktiv rolle i prosjektet
- Vurdere mer samordning mellom Aktiv Voksen og skolens arbeid med sosial kompetanse og tiltaksplaner mot mobbing.

Vi ønsker et trygt lokalsamfunn med gode oppvekstvilkår for barn og unge. Det er mange aktører både i politiet og i kommunen som arbeider for å nå dette målet, og det er viktig å koordinere arbeidet for å få et godt resultat. (Fra KRÅDs hjemmeside, målsetning for SLT)

Skal SLT-arbeidet lykkes må det integreres som en selvfølgelig del av kommunens arbeid på alle sektorer (SLT-perm 2004)

Bakgrunn og innledning

I 2000 vedtok Ski kommune og Ski politistasjon å sette i gang med koordinering av kriminalitetsforebyggende tiltak, etter den nasjonale organiseringsmodellen SLT (Samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak). SLT-modellen ligger per i dag i de statlige føringene slik de er beskrevet i Stortingsmelding nr 17 (1999-2000) "Handlingsplan mot barne- og ungdomskriminalitet". Hensikten er å koordinere, målrette og øke effektiviteten i den forbyggende innsatsen mot kriminalitet i nærmiljøet, gjennom en forpliktende og formalisert samordning mellom de ulike kommunale etater, politi og frivillige aktører. Det overordnede fokus i SLT-arbeidet er et trygt lokalsamfunn med gode oppvekstvilkår for barn og unge. Ski kommune fikk innvilget søknad om stimuleringsmidler fra Justisdepartementet og ble organisert som et prosjekt med 3 års varighet. På basis av de nasjonale føringene ble det i Ski kommune ansatt en SLT-koordinator i januar 2001 i 50 prosent stilling. 18. juni 2003 vedtok Ski kommune å videreføre prosjektet i 2 år, og stillingen som koordinator ble forlenget til januar 2006.

Ski kommune har på bakgrunn av de sentrale føringene noen mål og strategier for arbeidet. De tre målene for arbeidet har eksistert fra starten av, og er knyttet til å redusere kriminalitet blant mindreårige:

1. redusere antall førstegangskriminelle under 18 år
2. redusere antall innbrakte mindreårige pga rusbruk
3. redusere antall voldsepisoder i skolen

I tillegg utarbeidet Ski kommune i 2003 noen strategier for arbeidet.

1. Innledning

- Etablere effektivt tverretatlig og tverrfaglig samarbeid.
- Utvikle og videreføre samarbeid mellom politiet og kommunen om konkrete tiltak
- Etablere og videreutvikle samarbeid med ulike aktører i lokalsamfunnet
- Fokuserer på ungdom som aktører gjennom Aktiv Elev
- Fokuserer på voksne som aktører gjennom Aktiv Voksen

Kommunen har også valgt noen prioriterte områder for SLT-arbeidet, og ønsker spesielt å fokusere på taushetsplikt, overgangsfaser, tagging og familievold.

STL-arbeidet i Ski kommune er per i dag organisert etter de sentrale føringene for SLT-arbeidet med en styringsgruppe, bestående av ordfører, assisterende rådmann og politistasjonssjef, og et SLT-arbeidsutvalg, bestående av representanter fra de offentlige etater. I tillegg har Ski kommune opprettet et samarbeidsforum som er kalt Aktivt Lokalsamfunn der frivillige organisasjoner, kommunale instanser, politi og næringsliv deltar. Det er også flere tiltak som kommunen regner som spesielle satsningområder innenfor SLT-arbeidet. To av disse blir spesielt fremhevet i strategiene for arbeid: Aktiv Elev og Aktiv Voksen ("Skal - Skal Ikke"). Aktiv Elev er et valgfag for ungdom på videregående skole der ungdom driver holdningsskapende arbeid rettet mot ungdom. Aktiv Voksen ("Skal - Skal Ikke") er et holdningsskapende arbeid rettet mot foreldre i kommunen.

Evaluering

Det ble i kommunestyret 18.06.2003 vedtatt at SLT-arbeidet i Ski skulle evalueres innen utgangen av 2005. I møte med kommunen kom det frem at kommunen ønsket en vurdering av effekten til den samlede innsats innenfor SLT-arbeidet. Kommunen ønsket videre at

evalueringen skal være bruker- og prosessorientert, samt at sideeffektene av arbeidet skulle evalueres uavhengig av den direkte måloppnåelsen. Evalueringen skal dokumentere erfaringene i SLT-arbeidet og danne et grunnlag for politiske vedtak rundt videreføring utover prosjektperioden. Diakonhjemmet Høgskole fikk i oktober 2004 i oppgave å evaluere SLT-arbeidet i Ski kommune. På basis av erfaringene i kommunen har vi følgende mål for evalueringen:

1. Beskrive SLT-arbeidet i Ski kommune
2. Vurdere organiseringen av prosjektet og SLT-koordinatorens rolle
3. Vurdere det tverrfaglige/tverretatlige samarbeidet i prosjektet
4. Vurdere samarbeidet mellom frivillige, kommunale/statlige og private aktører
5. Vurdere enkelttiltak i SLT-arbeidet
6. Gi noen premisser for en eventuell videreføring av SLT-arbeidet i Ski kommune

Evalueringen fokuserer både på *måloppnåelse*, og på prosjektets *forløp* og *prosess*. I forhold til måloppnåelse tar evalueringen utgangspunkt både i hovedmålsettingene og hovedstrategiene i prosjektene, og på målsettingene for enkelttiltak innenfor SLT-arbeidet for å se i hvilken grad man har oppnådd disse målene. I tillegg fokuseres det på utviklingen i arbeidet, ved å belyse prosesser som har foregått og valg som er blitt tatt i prosjektperioden.

Utfordringer i evaluering av forebyggende arbeid

Forebygging er et begrep som alle er positive til og det brukes ofte som et honnør ord. ”Alle” vil forebygge fremfor å reparere.

Forebyggingsbegrepet har sine røtter i medisinsk tenkning hvor man gjennom å identifisere årsaker til sykdommer kan forebygge at de oppstår. Og det er mulig å måle om den forebyggende strategien virker. I forhold til å forebygging overfor barn og unge er det en mindre klar sammenheng mellom tiltak som settes inn og mål som oppnås.

”Vellykket forebygging syns ikke” (Øia og Helland 2000).

Hvis ungdomskriminaliteten i et gitt område skulle gå ned over en tidsperiode vil det være vanskelig å finne de eksakte årsakene til dette. Hvis kommunen i den samme perioden har drevet et aktivt forebyggende arbeid kan man trekke den slutningen at det her er en sammenheng, men det kan også være helt andre forhold som forklarer hvorfor kriminaliteten har gått ned – f.eks nedgang i arbeidsledighet, flytting, størrelsen på ungdomskullene osv. Mennesker kan også reagere forskjellig på samme tiltak, og menneskets rasjonale lar seg ikke fange i en enkel stimuli-respons logikk (Giertsen 1994).

Dette har fått konsekvenser for evalueringsarbeidet. Det er ikke mulig å trekke enkle slutninger om sammenhengen mellom nedgang eller oppgang i kriminalitet og tiltak/aktiviteter i Ski kommune. Det vi imidlertid gjør er å vurdere de ulike leddene i den kriminalitetsforebyggende strategien, med tanke på å lykkes i det forebyggende arbeidet.

Som en operasjonalisering av våre evalueringsmålsetninger, har vi på basis av det foregående, stilt følgende spørsmål:

- Hvordan har organiseringen og styringen i SLT bidratt til økt koordinering og samarbeid innad i kommunen, og i forhold til politiet og frivillige organisasjoner?
- Hvilken betydning har økt samarbeid og koordinering hatt for offentlige instansers tjenestetilbud, og for utviklingen av nye tiltak for målgruppene?
- Hvilken betydning har SLT-arbeidet hatt i forhold til å inkludere frivillige aktører i kriminalitetsforebyggende arbeidet?
- Hvordan erfarer brukere og deltakere tiltakene, og hvordan blir tiltakene vurdert?
- I hvilken grad har prosjektet i sin helhet bidratt til å bevisstgjøre og motivere lokalsamfunnet i forhold til å skape gode oppvekstvilkår for barn og unge?

Gjennom svarene på disse spørsmålene kan vi si noe om hva som er bra og hva som er mindre bra i koordinering og utføring av det kriminalitetsforebyggende arbeidet.

Samtidig blir det et poeng for oss i denne rapporten, ikke bare å gi en total vurdering av prosjektet, men å peke på områder for videre utvikling. Vi vil også sette SLT-arbeidet i en litt videre kontekst og vurdere det generelt i forhold til arbeidsmodellen SLT og i forhold til annen litteratur om forebygging og samordning.

Design og metode

SLT-arbeidet i Ski kommune er et bredt kriminalitetsforebyggende arbeid som involverer mange innsatser, relasjoner og tiltak. Dette gjør evalueringsarbeid komplekst og omfattende.

For å få en best mulig forståelse av SLT-arbeidet i Ski kommune har vi brukt en kvalitativ tilnærming. Dette innebærer intervjuer med sentrale aktører og feltobservasjoner for å skape et helhetlig inntrykk av arbeidet. På grunn av de begrensede rammene for denne evalueringen har vi likevel måttet ta noen valg. Vi har prioritert å intervju personer som står sentralt i arbeidet og som på grunn av dette har god kunnskap, og som også vet hvor skoen trykker. Det er gjennomført undersøkelser på styringsnivået (styringsgruppa) og på koordineringsnivået (SLT-arbeidsutvalg) i SLT-arbeidet. Vi har ellers prioritert å evaluere to konkrete tiltak i SLT-arbeidet: Aktiv Elev og Aktiv Voksen (utføringsnivået). Blant de vi har intervjuet er det også personer med flere "hatter" som har kunnskap om forskjellige deler av arbeidet.

Styringsnivået:

- Intervju med ordfører, assisterende rådmann og politisjef.

Koordineringsnivået:

- To intervju med SLT-koordinator.

- Intervju med seks av medlemmene i SLT-arbeidsutvalg – representanter for barnevern, miljø og tiltak, PPT, barnehageetaten, helsestasjon, eiendomsavdelingen og politi.
- Intervju med syv medlemmer i Aktivt Lokalsamfunn; representanter fra Idrettsrådet, Humanitære organisasjoner – ved Kiwanis, FFFA (Forum for forebyggende arbeid – kommunalt ansatte), Natteravn (nestleder i AL), næringsrådet, forebyggende politi og en representant for Aktiv Voksen.

Utføringsnivåer:

- Aktiv Elev. Fokusgruppeintervjuer med elever ved to videregående skoler i Ski (Drømtorp og Ski) som deltar eller har deltatt i dette valgfaget, intervju med ansvarlig lærer og andre involverte.
- Aktiv Voksen. Deltakende observasjon på to FAU-møter ved en barneskole og en ungdomsskole. Intervjuer med leder og medlem av prosjektgruppen. Intervjuer med foreldre som sitter i FAU. Intervjuer med kontaktlærer og rektor. Skriftlig tilbakemelding fra FAU-lederne ved barne- og ungdomsskoler i Ski kommune.

Andre datakilder:

I tillegg til disse datakildene vil vi benytte oss av annet tilgjengelig materiale:

- Årsrapporter, Ski kommunes hjemmesider, kommunestyrevedtak, interne evalueringer og annen skriftlig dokumentasjon fra SLT-arbeidet i Ski kommune
- Stortingsmeldinger og andre nasjonale dokumenter som omhandler SLT-arbeid inkludert informasjon på KRÅDs sine hjemmesider og SLT-permen.
- Annen litteratur om SLT og kriminalitetsforebyggende arbeid.

Metodene vi har brukt innebærer noen begrensninger. Når det gjelder styrings- og koordineringsnivå har vi kun intervjuet personer som er

involvert i arbeidet. Ved å ha intervjuet personer som ikke var involvert i arbeidet kunne vi i større grad fått et inntrykk av hvordan SLT ser ut ”utenfra”. Dette har vi imidlertid ikke hatt kapasitet til. Når det gjelder evalueringen av Aktiv Elev har vi kun intervjuet personer som enten deltar i valgfaget eller som er involvert i arbeidet på annen måte, vi har her ikke hatt kapasitet til å studere syvendeklassingene som er den andre målgruppen for arbeidet. Vi vet dermed ikke hvordan valgfaget har fungert i forhold til disse. Med hensyn til Aktiv Voksen ligger de metodiske begrensningene i at vi har konsentrert oss om to skoler; en grunnskole og en ungdomsskole og det er vanskelig å si om disse skolene er representative. Vi har delvis prøvd å veie opp dette ved å sende en spørreliste til FAU-lederne ved de andre skolene. En annen begrensning som er her er gjort er å utelate barnehagene.

Sentrale føringer for SLT-arbeid som bakgrunn for evalueringen

Per i dag er SLT innført i ca 100 norske kommuner (SLT-perm 2004). Hver av disse har sin lokale utforming. Likevel er det gitt en rekke sentrale føringer i forhold til hvordan arbeidet skal organiseres lokalt, blant annet gjennom SLT-permene (1998, 2004) og annen informasjon på KRÅD (Kriminalitetsforebyggende råd) sine hjemmesider. Vi vil legge noen av disse til grunn for å vurdere arbeidet i Ski kommune og den profil arbeidet der har fått.

I SLT-permen holdes det fram tre erfaringsbaserte retningslinjer for SLT-arbeidet som først og fremst handler om organisering, og som man mener er viktige for å lykkes i SLT-arbeidet:

- Det første er at SLT er en modell for samordning og ikke et aktivitetsprogram. Det sies at målet er å få mer effekt ut av eksisterende tiltak ved at forskjellige etater støtter og utvikler hverandre, ikke å sette i gang så mange nye aktiviteter som mulig.

- Faren ved å bli et aktivitetsprogram er et penge- og ressurskrevende merarbeid som blir mer til frustrasjon enn til besparelse og gevinst.
- Det andre er viktigheten av en forankring på toppplan innen kommune og politi, og at man på denne måten viser at det ligger en politisk vilje bak samordningen, samtidig sies det at det er viktig at alle ledd i kommuneorganisasjonen er godt kjent med hva SLT innebærer.
 - Det tredje er at det må ansettes en SLT-koordinator som har et overordnet ansvar for å være pådrive i alle ledd av samarbeidet. Det sies at prosjektkoordinatoren ikke skal være en aktivitetsleder, men en inspirator og pådriver i forhold til praktikerne i de ulike etater. (SLT-perm 2004)

Vi skal komme tilbake til disse retningslinjene senere i vurderingen av arbeidet.

Ulike typer forebyggende arbeid

Et annet bidrag i SLT-permen (2004) som utgjør et godt utgangspunkt for å vurdere på profilen til arbeidet i Ski er kategoriseringen av ulike typer kriminalitetsforebyggende arbeid¹. Den første distinksjonen som klargjøres er den som går mellom byggende og forebyggende tiltak. Her sies det at det vil være feil å kalle alt godt barne- og ungdomsarbeid for kriminalitetsforebyggende arbeid og at man derfor har gjort denne distinksjonen. Byggende tiltak utgjør alle gode oppveksttiltak hvis hovedanliggende er å skape gode oppvekstmiljøet for barn og unge, mens forebyggende tiltak er målrettet arbeid for å hindre at enkeltpersoner eller grupper i faresonen skal videreutvikle problemer. Det uttrykkes videre at SLT-arbeid kan være både byggende og kriminalitetsforebyggende tiltak, og at det bør være opp til den enkelte kommune å avgjøre hva de ønsker å vektlegge. Det byggende arbeidet er fundamentet som det øvrige forebyggende arbeidet må tuftes på, samtidig blir det pekt på at SLT bør ha en særlig oppmerksomhet for

¹ Dette var en av de tingene som ikke var dekket i Startpermen fra 1998.

barn og unge som beveger seg på grensen mellom ulovlig og lovlig virksomhet. Videre står det at SLT har som sitt første anliggende å identifisere problemområder og utfordringer kommunen har i forhold til barn og unge i faresonen og iverksette tiltak ovenfor dem. Vi registrerer likevel her at det er noe forvirring i begrepene også fra KRÅD sin side, primærforebyggende og byggende tiltak har omtrent den samme definisjonen. Og vi kan i praksis skille mellom byggende, sekundærforebyggende og tertiærforebyggende tiltak.

Det finnes mange ulike måter å forsøke å forstå det forebyggende feltet på². Vi har valgt å ta utgangspunkt i den inndeling som gjøres i SLT permen.

En annen kategorisering som er interessant for vår fremstilling er skillet mellom forebyggende tiltak som søker å aktivisere barn og ungdom som fritidsklubber, idrettsarrangementer osv, og holdningsskapende arbeid som undervisning i skolen, holdningskampanjer osv (Jon 1996: 346). Bak dette skillet ligger ulike forståelser av hva kriminalitet er og hvordan kriminalitet kan forebygges. Det holdningsskapende arbeidet har særlig vært kritisert for å se for lite på strukturer rundt individet.

Definisjoner av samordning og samarbeid som bakgrunn for evaluering

Hva ligger egentlig i begrepet samordning? Statsviteren Jacobsen skiller mellom *samordning* og *samarbeid*. Jacobsen definerer samordning som når en tredje part pålegger andre å koordinere sine virksomheter, samarbeid blir definert som koordinering basert på frivillige innsats fra alle involverte parter – og der alle partene føler at de tjener på samarbeidet (Jacobsen 2004:82f). Ikke alle vil innholdsbestemme samordning på denne måten. Noen vil definere samarbeid vidt som et samlebegrep for koordinering, samordning, samhandling osv (Olsen 2004:151). Jacobsens skille er likevel interessant analytisk.

² For nærmere utdyping av se blant annet Schancke 2005, Helland & Øia 2000.

En annen teoretiker opererer på sin side med tre premisser for at samarbeid kan finne sted (Knudsen 2004: 46ff). Det første premisset er domenekompabilitet. I dette ligger det at partene har et overlappende interesse- og kompetansefelt. Det andre er ideologisk kompabilitet og innebærer en felles forståelse av hvordan et arbeid skal drives. Det siste premisset er mandatkompabilitet som betyr at partene har mottatt et påtrykk utenfra for å samarbeide, dette begrepet tilsvarer på mange måter Jacobsens definisjon av samordning. De samarbeidende partene i Ski kommune har mandatkompabilitet, fordi en overordnet instans har initiert samarbeid. Likevel kan vi spørre i hvilken grad SLT-arbeidet har fungert på denne måten, og i hvilken grad det har vært samarbeid i betydningen frivillig koordinering. Alle disse tre premissene for samarbeid er interessante for å vurdere arbeidet i Ski.

SLT-arbeidet, med sin vekt på samordning, speiler kommuner i endring og et samfunn i endring. Offentlig sektor er i følge professor i ledelsesfag Harald Knudsen under kryssild. Den legger beslag på store ressurser samtidig som etterspørselen etter offentlige tjenester øker. I tillegg skjer det en stadig omskiftning i etterspørselen etter tjenester som krever ny kompetanse og fleksibel kapasitetstilpasning (Knudsen 2004: 19 – 20). I kjølvannet av dette blir samordning og samarbeid på tvers av etater, institusjoner, organisasjoner en måte å imøtekomme disse utfordringene på. For hva er det mulig å oppnå ved samordning og koordinering? Knudsen skisserer en rekke mulige samhandlingsgevinster (Knudsen 2004: 51ff). Blant de umiddelbare gevinstene nevner han økt service til brukerne, rasjonalisering av administrasjon og arbeidsoppgaver og kultursynergi (det vil si styrke selvtilliten, troen på at det nytter og opplevelsen av å være med på noe stort). Når det gjelder læringseffekter nevner han mulighet for spesialisering, spredning av kompetanse (læring på tvers av organisasjonsgrensene) og kompetansepool (muligheten for å danne arbeidsteam der man finner de optimale kompetansekombinasjonene). Vi skal vurdere disse mulige samhandlingsgevinstene i forhold til SLT-arbeidet i Ski senere i denne rapporten.

En veibeskrivelse

Rapporten har en struktur som i store trekk svarer til kronologien og strukturen i SLT-modellen. I kapittel 2 tar vi for oss styringen av arbeidet og går inn i styringsgruppas og prosjektkoordinators rolle og funksjon. I kapittel 3 ser vi nærmere på forumet Aktivt Lokalsamfunn og arbeidet knyttet til dette. Vi velger å omtale Aktivt Lokalsamfunn før SLT-arbeidsutvalg fordi dette stemmer overens med kronologien i arbeidet. I kapittel 4 ser vi på arbeidet som er gjort i SLT-arbeidsutvalg. I kapittel 5 og 6 tar vi for oss to enkelttiltak innenfor SLT-arbeidet; Aktiv Elev og Aktiv Voksen. Kapittel 7 er en konklusjon og i kapittel 8 ser vi på utfordringene fremover.

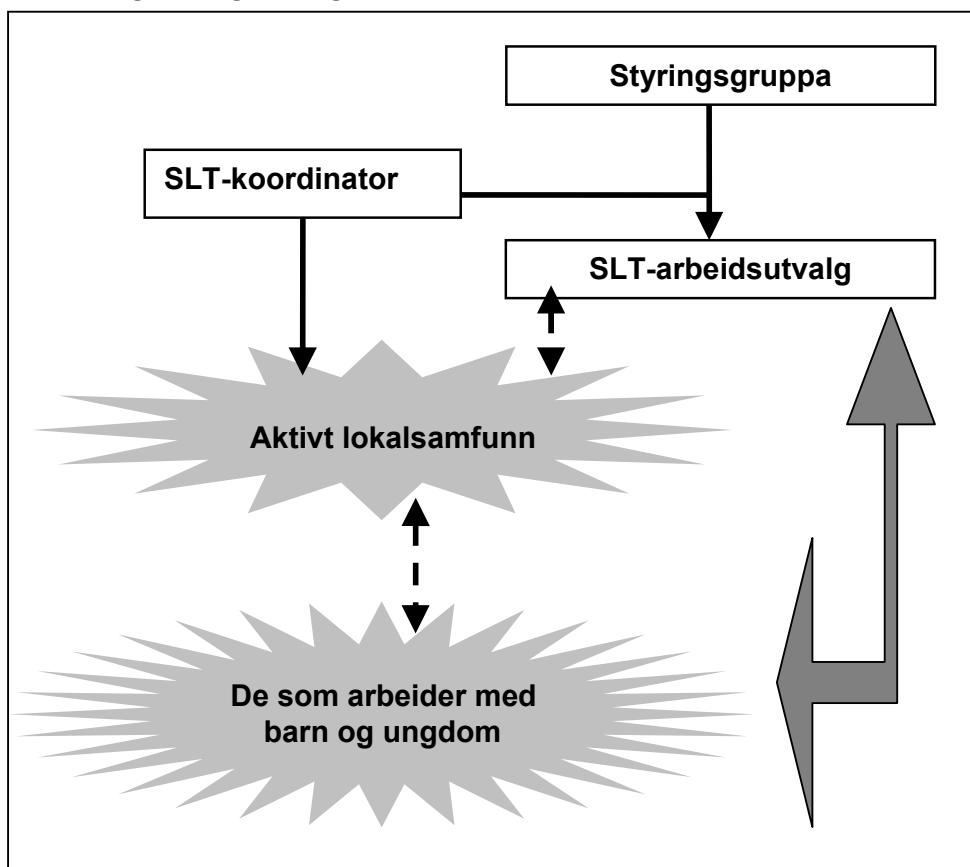
--

Organisasjonsbeskrivelse og aktivitetskart

SLT-arbeidet i Ski er i dag, som vi ser i figur 1, prosjektorganisert med en styringsgruppe, SLT-arbeidsutvalg og Aktivt Lokalsamfunn (AL). Styringsgruppa har stått for den overordnede styringen av prosjektet og har forankret samarbeidet mellom politi og kommune. SLT-arbeidsutvalg har arbeidet med samarbeid mellom offentlige etater, mens AL har arbeidet på tvers av offentlige etater og frivillige organisasjoner. I tillegg har man ansatt en SLT-koordinator som er delaktig i alle disse fora og som fungerer som et bindeledd i modellen. Nedenfor ser vi en skisse av denne organisasjonsmodellen.

2. Styring og organisering av SLT i Ski

Figur 1. Organisering av SLT i Ski kommune v/SLT-koordinator i Ski

Denne modellen skiller seg fra SLT-modellen slik den blir presentert i SLT-permen gjennom forumet AL.

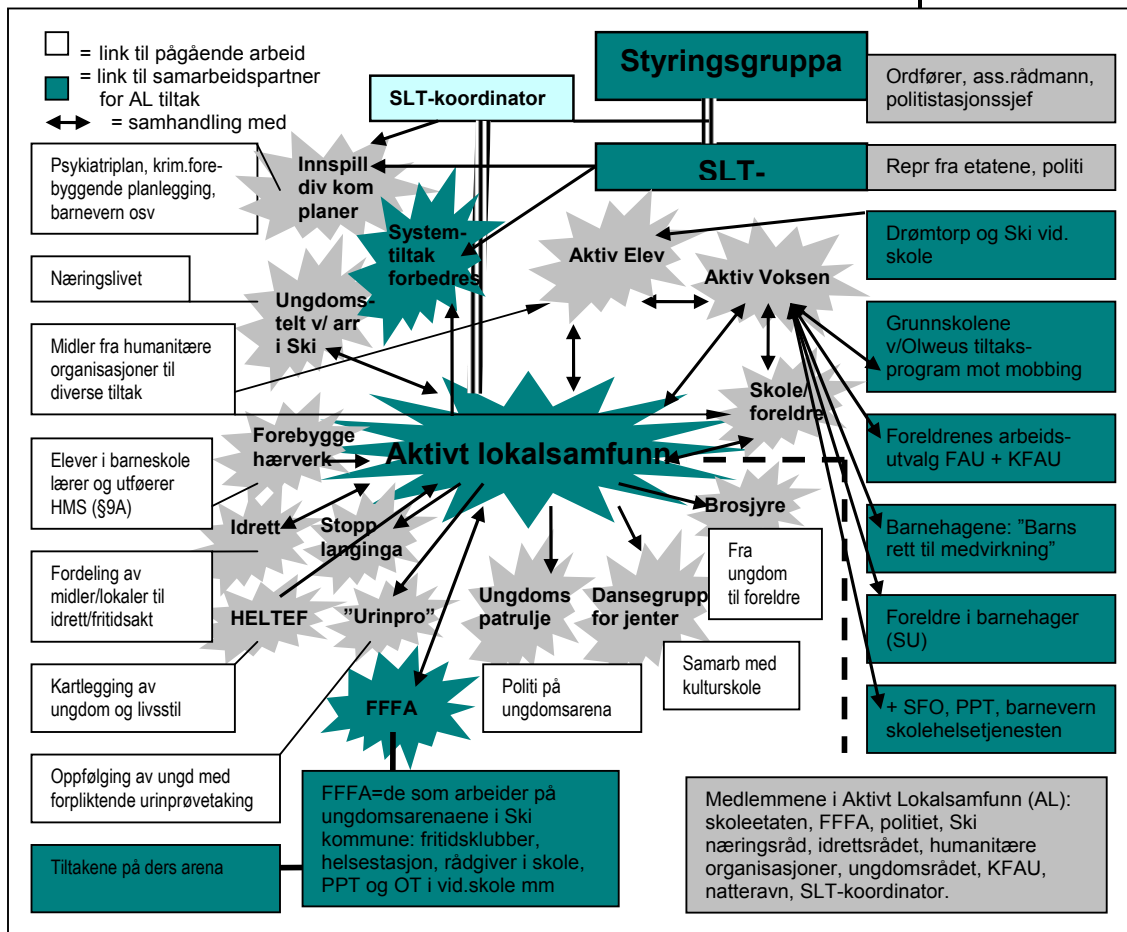
SLT-arbeidet i Ski kommune kan deles inn i to faser. I den første fasen av prosjektet var Aktiv Lokalsamfunn det sentrale utøvende leddet i

SLT-arbeidet. Arbeidet hadde altså i denne fasen en styringsgruppe, en SLT-koordinator og et Aktiv Lokalsamfunn. I denne fasen lå altså hovedvekten i arbeidet på møtet mellom offentlige og frivillige aktører. Den andre fasen startet da SLT-arbeidsutvalg ble opprettet i 2003, og SLT-arbeidet i Ski kommune fikk en form mer i tråd med den nasjonale SLT-modellen. I denne fasen var det en økt vekt på samordning mellom ulike offentlige etater, innad i kommunen og i forhold til politiet. I tillegg fortsatte AL sitt arbeid i andre fase av prosjektet.

Bakgrunnen for denne kronologien var forhold innad i kommunen og at man ønsket å ha en ”lokalsamfunnsprofil” på arbeidet. Da SLT-arbeidet startet opp eksisterte det allerede et Forum For Forebyggende Arbeid (FFFA) i Ski kommune. FFFA er et nettverksforum som består av kommunalt og fylkeskommunalt ansatte som jobber med barn og unge. FFFA hadde eksistert i mange år da SLT ble innført som modell i kommunen. Det var i starten en diskusjon i forhold til hvilken rolle FFFA skulle ha i forhold til SLT. Noen i FFFA mente at de kunne inngå i SLT-organiseringen som et arbeidsutvalg, men denne modellen ble ikke valgt. SLT-arbeidet startet med å opprette et nytt forum kalt AL. I dag inngår en av representantene i FFFA i AL.

For å gi et overblikk vil vi i starten av denne rapporten presentere en skisse laget av SLT-koordinator som viser SLT-arbeidet i Ski slik hun så det i 2003. Her er organisasjonsmodellen (Figur 1) utvidet med et aktivitetskart som sier noe om tiltak og samarbeidsrelasjonene innenfor det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Vi ser av skissen at det i SLT arbeides på ulike nivåer, fra tiltak rettet mot konkrete målgrupper til samordningstiltak på systemnivå. Vi ser også at arbeidet involverer frivillige organisasjoner, næringsliv, politi og kommunale etater på forskjellige måter.

Figur 2. Organisasjon/aktivitetskart pr. 22.03.04 v/SLT-koordinator

Styringsgruppas rolle og funksjon

Styringsgruppa består av ordfører, assisterende rådmann og politistasjonssjef og er dermed forankret på toppnivå i kommunen. I tillegg deltar SLT-koordinatoren, som sekretær og saksbehandler for gruppen. Styringsgruppa har stort sett hatt samme sammensetning helt fra starten av. Den nye ordføreren erstattet imidlertid den forrige høsten 2003. Styringsgruppa har møter to til fire ganger i året.

Styringsgruppa godkjenner handlingsplaner og vedtar de overordnede målene og strategiene i SLT-arbeidet, samt at de vurderer hva man har lykkes med og hva man ikke har lykkes med. Styringsgruppa har også en rolle i forhold til å skaffe til veie økonomi for prosjektet. Ellers fremhever styringsgruppa selv sin rolle i forhold til å forankre samarbeidet mellom politi og kommune.

Medlemmene i styringsgruppa understreker at det er viktig å delegere ansvar til medlemmene i arbeidsutvalget, så ikke alle beslutninger må tas i styringsgruppa. De skal kun ha det overordnede ansvaret, og bestemme målsettinger.

På hvilken måte har styringsgruppa styrt?

De fleste vi har vært i kontakt med uttrykker at de er fornøyd med styringsgruppa, og syns generelt at styringen av prosjektet fungerer bra. Styringsgruppa har bidratt til en legitimering av arbeidet. Det kan virke som om dette potensialet kunne vært utnyttet i enda større grad. Enkelte involverte i SLT-arbeidet opplever at styringsgruppa blir for lite synlig og ønsker mer dialog og kjennskap til hverandre. En måte å gjøre dette på kan være å holde faste fellesmøter mellom styringsgruppe, AL og AU, for eksempel en gang i året. Dermed vil man ha mulighet for direkte dialog, og man får bedret kjennskap til hverandre.

Hvis vi skal gå litt nærmere inn på styringsgruppas rolle i SLT-arbeidet vil vi trekke frem noen konkrete forhold. I starten av SLT-arbeidet valgte man å ikke starte med et SLT-arbeidsutvalg. I dette tilfellet kunne man valgt, med den myndighet man hadde gjennom å være en del av rådmannens etat, å gjøre det motsatte. Styringsgruppa valgte å fokusere på frivillig samarbeid istedenfor tvungen samordning etter Jacobsens begreper (Jacobsen 2004). På dette tidspunktet var man i SLT-arbeidet opptatt av hva man kunne lykkes med for å få et positivt resultat. Styringsgruppa vurderte det for ressurskrevende å starte med de interne kommunale prosessene.

Gjennom å fokusere på frivillig samarbeid i AL la styringsgruppa premisser for arbeidet, samtidig var tiltakene, som ble satt i gang, i stor grad nedenfrastyrt. Dette var igjen knyttet til at man ikke kan styre frivillige på samme måte som man kan styre offentlig ansatte.

I andre fase av prosjektet kom det mer struktur inn i SLT-arbeidet i Ski kommune da SLT-AU ble opprettet. De overordnende strategiene og prioriterte områder ble fastlagt og førte til en klarere styring av SLT-arbeidet i Ski kommune. Det kan synes som om Styringsgruppa med dette fikk en klarere rolle i prosjektet.

Manglende kartlegging i SLT-arbeidet

I SLT-permen omtales kartlegging som en av styringsgruppas oppgaver (SLT-perm 2004). Denne oppgaven har ikke styringsgruppa så vidt vi kan bedømme prioritert i noe særlig grad. Ved starten av prosjektet i 2001 prioriterte man bevisst å komme i gang med konkrete aktiviteter fremfor å bruke tid og engasjement på kartlegging av behov, styringsgruppa vurderte at det var nok kunnskap om problemområdene til å sette i gang arbeidet. Denne kunnskapen er imidlertid vanskelig tilgjengelig for en utenforstående evaluator. Det finnes ikke skriftlig materiale som gir målrettede dokumenterte begrunnelser for hvorfor man har valgt de strategier man har valgt.

Etter at SLT-AU ble opprettet høsten 2003 har man, som vi kommer tilbake til senere, gått i gang med å kartlegge samarbeidsrelasjonene i de forskjellige tjenestene/etatene i kommunen. Dette ser vi som et viktig og nødvendig arbeid som bidrar til å identifisere problemområder. Vi ser at dette er et arbeid som vekker stor entusiasme.

SLT i Ski har deltatt i HELTEFs undersøkelsen av barn og ungdoms helseprofil (Rapport 1 og 2). På hvilken måte ønsker Ski kommune å bruke disse dataene? Selv om Ski kommune relativt sett kom ut midt på treet sammenlignet med andre er det i disse dataene likevel ting å ta fatt i. Dette kunne resultere i mer konkrete og begrunnede mål for SLT-arbeidet i Ski. Et annet kartleggingsarbeid som kunne vært interessant, og som kunne hatt en effekt i seg selv, var å spørre de ulike kommunale

etater om hvilke tiltak de opplever mangler i forhold til å ivareta barn og unge – både primær-, sekundær- og tertiærforebyggende.

Prosjektkoordinatorens rolle

Ski kommune har en SLT-koordinator ansatt i 50 prosent stilling, stillingen er plassert i Plan og utviklingsavdelingen og rapporterer til assisterende rådmann.

Det ligger til stillingen å være saksbehandler og sekretær for styringsgruppa, lede arbeidsutvalget, AL og arbeidsgruppen for Aktiv Voksen, og gjennom dette arbeidet deltatt i nasjonalt og regionalt nettverk og ”Skal - Skal Ikke”.

Lønnsmidlene til SLT-koordinator dekkes av kommunen. Øvrige midler har blitt skaffet av SLT-koordinator, via ulike prosjektmidler. Det er med andre ord ingen kommunale driftsmidler til SLT-arbeidet.

SLT-koordinatoren er også ansatt i 50 prosent stilling som koordinator for Tryggere Lokalsamfunn. Selv opplever hun at disse to stillingene hører godt sammen:

Disse to stillingene har temaer som henger sammen. Tryggere lokalsamfunn skal forebygge skader og ulykker for alle grupper, men viktigst er det med barn/unge og eldre. Rus, vold og selvpåført skade er inkludert i ulykkesbegrepet. Så kriminalitetsforebyggende arbeid er en del av det.

Vi har i det følgende forsøkt å gruppere SLT-koordinators rolle og arbeidsoppgaver, slik den fremstår i Ski, ved hjelp av fire kategorier: tiltaksutvikling, nettverksbygging, søke om ekstern finansiering, markedsføring/informasjon av SLT.

Tiltaksutvikling

SLT-koordinatoren fremhever at det er viktig å sette i gang tiltak, og gi støtte til eksisterende arbeid, uten at det er hun som skal stå for gjennomføringen. Når det for eksempel gjelder arbeidet med Aktiv Voksen (se kapittel 6) har hun gitt det en formell forankring i SLT, og hjulpet til i arbeidet med ressurspermene for foreldrene. ”Jeg har brukt veldig mye tid på Aktiv Voksen. Det hadde ikke blitt noe av det hvis jeg ikke hadde gjort det”. SLT-koordinatoren har sammen med en foreldrerepresentant reist rundt på de ulike skolene og presentert permene for personalgruppene og for FAU. Ansvaret for den videre oppfølging av permene, er det foreldrene i det enkelte FAU som står for. SLT-koordinatoren bidrar altså til å sette i gang tiltak, men overlater til andre, i dette tilfellet FAU-medlemmene, til å stå for videre arbeid med tiltaket. Når det gjelder det videre arbeidet med dette tiltaket sier hun: ”Nå må foreldrene jobbe i nært samarbeid med rektorer og lærere for å få folk med”.

Nettverksbygging

Flere sier styringen i prosjektet fungerer bra, ikke minst på grunn av SLT-koordinatoren. Hennes rolle blir viktig, særlig fordi hun formidler kontakten mellom de ulike nivåene i systemet; styringsgruppe, AU og AL. SLT-koordinatoren kommuniserer dermed både med det frivillige apparatet, gjennom deltakelse i AL, og med det kommunale systemet gjennom styringsgruppa og AU. Som vi har nevnt tidligere har enkelte trukket fram at styringsgruppa blir litt for ”fjern”, de kjenner ikke godt nok til den, og deres engasjement. Dermed blir det viktig å ha en SLT-koordinator som kan formidle kontakt på tvers i systemet.

SLT-koordinatorens viktigste rolle er altså å være en pådriver og bindeledd mellom ulike utvalg og ulike nivåer. Dette innebærer at ansvaret for å videreformidle informasjon og formidle kontakt ligger hos én person, noe som lett kan gjøre systemet sårbart. Et av medlemmene i arbeidsutvalget fremhever at prosjektet blir for nært

knyttet til én person, og mener det ville vært en fordel om noe av ansvaret ble fordelt på flere. Dette var spesielt tilfellet i den første fasen av prosjektet der SLT-koordinator ikke hadde et SLT-arbeidsutvalg å støtte seg på.

Gjennom arbeidet i SLT-AU fikk SLT-koordinatoren flere personer å spille på. Parallelt med dette har arbeidet i AL fortsatt, samt arbeidet i Aktiv Voksen og i Aktiv Elev. Noen forbindelseslinjer har det vært fra SLT-AU og til AL, to tidligere medlemmer av AL er nå med i SLT-AU. Samtidig er etatssjef for barnehage også engasjert i Aktiv Voksen. To av medlemmene i SLT-AU er også medlemmer av FFFA. Slik sett hadde de fleste av medlemmene i SLT-AU kjennskap til SLT-arbeidet.

De fleste vi har snakket med fremhever SLT-koordinatorens rolle i prosjektet. Hennes rolle som pådriver, og en som holder i trådene blir trukket fram av flere. Ett av medlemmene i styringsgruppa nevner at SLT-koordinatoren har fått frie tøyler, noe som er viktig i en slik stilling, samtidig som det krever at man har en person som mestrer det. Videre understreker medlemmene i styringsgruppa betydningen av å ha en viss kontinuitet i stillingen de første årene, for å kunne bygge opp SLT-arbeidet i kommunen.

Bidra til finansiering av tiltak

Flere fremhever også SLT-koordinatorens evne til å skaffe midler til prosjektet. Dette blir særlig viktig ettersom SLT-prosjektet ikke har noen faste driftsmidler, men må søke støtte til alle prosjektene. Ett eksempel var en skole som ønsket midler til et prosjekt for ”teoritrotte” ungdommer. SLT-koordinatoren søkte midler fra Veivesenet, slik at ungdommene fikk penger til å lage en film om trafikksikkerhet. SLT-koordinatoren har med andre ord en viktig rolle som igangsetter av prosjekter, og støtte til ulike aktiviteter.

Driftsmidlene er noe SLT-koordinatoren søker om støtte til, via ulike prosjekter. Østnorsk kompetansesenter har vært en av de viktige bidragsyterne. I en kommentar til årsmeldingen for 2003 skriver SLT-koordinatoren:

Mangel på kommunale driftsmidler medvirker også til at det stilles store krav til kreativitet for å implementere og sikre tiltak i ordinær drift.

Ett av problemene med at det må søkes driftstøtte fra år til år er at det kan være vanskelig å ha kontinuitet i tiltakene.

SLT-prosjektet innebærer altså ikke en omrokering av midler fra det kommunale barne- og ungdomsarbeidet, men må snarere sees som et tillegg til de kommunale midlene som gis. Et av medlemmene i styringsgruppa var opptatt av at det har vært et poeng å gjøre det klart at det ikke følger penger med alle prosjektene.

Markedsføring/informasjon

Ski kommune har markedsført arbeidet blant annet gjennom to informasjonsaviser i 2004 og 2005, der informasjonsavisen i 2004 ble distribuert til alle husholdninger i kommunen. I tillegg ble det opprettet et eget område på kommunens hjemmesider våren 2005.

SLT-koordinatoren har ellers arbeidet mye med å lage skjematiske og skriftlige fremstillinger av arbeidet for å tydeliggjøre idéene i SLT-arbeidet i Ski. SLT-arbeidet i Ski har også fått oppmerksomhet både fra statsministeren, fra utdanningsforbundets leder og sammen med foreldrene mottok Ski kommune i 2005 "Skal- Skal Ikke- prisen" for deres arbeid i Aktiv Voksen. Aktiv Elev mottok PAG-prisen i 2003³. Ski kommune var også vertskap for "Skal- Skal Ikke" konferansen i 2005 (se kapittel 6), og viste gjennom dette deler av sitt arbeid for innbyggerne i kommunen og eksterne deltakere på konferansen.

³ PAG-prisen deles ut av PAG-stiftelsen som er grunnlagt av Paal-Andre Grunderud.

Når det gjelder informasjon innad i SLT-arbeidet og i kommunen kunne dette i følge noen av våre informanter vært bedre. Ved i større grad å spre informasjon på intranett og hjemmesiden kunne man skapt en større samforståelse av arbeidet, i tillegg (som vi tidligere har nevnt) kunne dette bidratt til å gjøre SLT-arbeidet mindre personavhengig.

Vurdering av SLT-koordinators rolle

SLT-koordinatoren har hatt en krevende rolle med mange ulike funksjoner og oppgaver. Alle informantene i AL er svært positive til SLT-koordinatorens utforming av sin rolle. En uttaler: ”SLT-koordinator: verdt sin vekt i gull. Hun er positiv og har en viktig rolle”. En annen sier: ”Liv Marit er edderkoppa som organiserer alt. Hun er systematisk og organisert”. Hun roses helt konkret for å være flink til å skaffe penger til ulike prosjekter og for å ha et stort nettverk som hun bruker.

Kontakten mellom de ulike utvalgene og styrene går via SLT-koordinatoren. Dette innebærer mye ansvar på en person og en fare for at arbeidet kan bli knyttet til og assosiert med én person. Samtidig har det sin fordel at det er én person som står for denne kontakten, ved at vedkommende har oversikt og kan være en pådriver i ulike fora. Her kan vi også skille mellom første og andre fase av prosjektet, i første fase av prosjektet var det i enda større grad opp til SLT-koordinatoren å drive arbeidet fremover, ved opprettelsen av SLT-arbeidsutvalg i andre fase av prosjektet har man oppnådd en bredere og forpliktende forankring av arbeidet.

Politi og kommune

Siden samarbeidet mellom politi og kommune er forankret i styringsgruppa vil vi her trekke frem noen av de erfaringene medlemmene i styringsgruppa har med dette samarbeidet.

Medlemmene i styringsgruppa mener samarbeidet mellom politi og kommune alltid har vært godt, og dette er noe av grunnen til at SLT-arbeidet kom i gang. Samtidig understreker alle medlemmene at samarbeidet mellom politi og kommune har blitt bedre etter at SLT-arbeidet kom i gang.

Det har blitt et tettere samarbeid, blant annet mellom politi, sosialetaten og utekontakten. Det er jo noe jeg tror har blitt bedre nå etter at vi begynte med SLT, fordi alle tenker mer i retning samarbeid. Det har noe med tankegangen å gjøre.

Assisterende rådmann mente det var viktig at man hadde klart å bygge opp et apparat der man hadde mange å spille på. ”Nå får vi tatt ting tidlig. Man har noen å spille på lag med, og det er viktig”.

Medlemmene i styringsgruppa fremhever at holdningsendringer som noe av det viktigste som har skjedd i samarbeidet mellom politi og kommune. Politisjefen mener det handler om å jobbe på det prinsipielle planet, få ulike etater til å innse at man jobber mot felles mål, selv om virkemidlene kan være ulike.

Jeg synes vi kommuniserer og samarbeider bedre nå. Det har blitt mer uformelle linjer, og det er lettere å ta kontakt med folk i andre etater. Jeg tror det handler mye om at vi har sett hverandre, begynner å bli bedre kjent, og da er det alltid mye lettere å ta kontakt når det er noe.

Politistasjonssjefen la vekt på at det er viktig at man arbeider på det prinsipielle planet, og jobber sammen mot felles mål.

Tidligere var det mange fordommer, for eksempel mellom politiet og barnevernet. Den tiden er forbi nå, fordi vi møtes og ser at vi har ulike roller, men tross alt samme mål: å skape velfungerende borgere.

SLT-koordinator har ellers samarbeidet nært med forebyggende politi i SLT-arbeidet om Aktiv Elev/Aktiv Voksen. Mye av grunnlagsarbeidet i forhold til disse tiltakene ble utformet i politiet og gjennom samarbeid

med politiet. Forebyggende politi er ellers en del av AL som vi skal komme tilbake i neste kapittel. I første del av prosjektet delte også SLT-koordinator kontorfellesskap med politiet.

Vurdering av SLT-organiseringen

I tidligere evalueringer av SLT-arbeidet har betydningen av både horisontal og vertikal samordning også blitt understreket (Ulfrstad 1993). Dette er viktig for å inkludere både planleggingsarbeid og praktisk gjennomføring av tiltak. Gjennom organiseringen av SLT i Ski har man fått til dette. Horisontal samordning skjer ved at ulike nivåer er representert i henholdsvis styringsgruppe, arbeidsutvalg og AL. Den vertikale samordningen sikres ved at ulike etater er representert i de ulike gruppene eller utvalgene.

Hvis vi går tilbake til KRÅDs tre grunnleggende retningslinjer ser vi for det første at arbeidet i Ski er forankret på topplan i kommunen (se figur 1). Styringsgruppa understreker at det er viktig med forankring på toppen, for å sikre at alle etater trekker i samme retning, og jobber for felles mål. Forankringen på topplan var i følge styringsgruppa også viktig i oppstarten, da prosjektet skulle ”markedsføres” innad i kommunen, og styringsgruppa måtte jobbe med motstanden som var tilstede tidlig i prosjektet. Man angir dermed prioriteringer av arbeidet på høyt plan i kommunen.

For det andre er det ansatt en SLT-koordinator som har ansvar for å være pådriver i alle ledd. I SLT-permen står det at SLT-koordinators rolle ikke skal være ”aktivitetsleder”, men en pådriver i forhold til praktikerne i de ulike virksomhetene. Har SLT-koordinator i Ski fungert som en ”aktivitetsleder”? I forbindelse med Aktiv Voksen har SLT-koordinatoren vært og er sentral i forhold til framdriften av tiltaket. Hun fremhever derimot å ville overlate dette arbeidet til andre på sikt.

Det siste kriteriet er at SLT skal være en modell for samordning og ikke et aktivitetsprogram. Når vi ser på figur 2 er det grunn til å stille spørsmålstegn ved om dette siste kriteriet er oppfylt i Ski kommune. Hvor mye av dette arbeidet er å ”drive aktiviteter” og hvor mye er samordning av eksisterende tjenester? I SLT-permen nevnes faren ved at SLT blir et aktivitetsprogram som er et penge- og ressurskrevende merarbeid og blir mer til frustrasjon enn til besparelse og gevinst. Samtidig har SLT-koordinatoren brukt mye tid på å skaffe til veie ekstern finansiering av ulike tiltak. Dette har krevd mye ressurser og kan også bidra til å at SLT oppfattes som et aktivitetsprogram. Det må vurderes fremover hvor mye tid som skal brukes til dette arbeidet. I SLT-arbeidet har man heller ingen kommunale driftsmidler til rådighet. Ved en eventuell videreføring av arbeidet må det vurderes om ikke noen slike midler bør stilles til disposisjon.

Oppsummering

Styringsgruppa har møttes relativt sjelden og har liten daglig kontakt med SLT-arbeidet bortsett fra gjennom ass.rådmann. Styringsgruppa har lagt vekt på frivillig samarbeid i motsetning til tvungen koordinering, og har en viktig rolle i forhold til legitimeringen av arbeidet selv om denne kunne vært utnyttet i større grad. Styringsgruppa har forankret samarbeidet mellom politi og kommune og erfaringene tilsier at samarbeidet mellom de to instansene er blitt bedre gjennom SLT-arbeidet. I første fase var SLT-arbeidet lite ovenfrastyrt, mens man etterhvert har utarbeidet klarere strategier og prioriterte områder i arbeidet. Evalueringen etterlyser imidlertid nødvendigheten av en grundigere kartlegging for å i enda større grad å målrette aktiviteten innen SLT.

SLT-koordinators rolle i SLT-arbeidet i Ski har vært viktig. Det har vært god kontinuitet i arbeidet, i og med at samme person har vært i stillingen i hele prosjektperioden og har fungert som en pådriver i alle ledd av organiseringen. SLT-koordinators stilling i Tryggere

Lokalsamfunn har også vært med på å prege hennes rolle som SLT-koordinator. SLT-koordinator har hatt allsidige og krevende roller som nettverksbygger og tiltaksutvikler, videre har hun bidratt til ekstern finansiering av prosjekter og arbeidet med markedsføring og informasjon om arbeidet.

Oppstart

Som vi har sett var noe av det første som ble gjort i SLT-arbeidet å opprette AL der både kommunale instanser, politi, frivillige aktører og næringslivet i lokalsamfunnet er representert. Når AL ble etablert som et så bredt forum var det ut fra et ønske om å trekke ”hele lokalsamfunnet med”. AL avholdt sitt første møte i september 2001. AL har hatt mellom fem og åtte møter i året, og har fungert gjennom hele prosjektperioden.

I starten var det politiets representant og SLT-koordinatoren som spurte folk de hadde tillit til om de kunne være med. En av dem uttaler: *”Å få med engasjerte ressurspersoner som kan samarbeide er svært viktig for å lykkes”*. AL har økt fra ni til 14 medlemmer i den perioden det har eksistert. I 2003 var det behov for å tydeliggjøre hvem som skulle delta og det ble vedtatt at AL skulle bestå av: Natteravnene (to medlemmer), Kommunalt FAU/Aktiv Voksen, ungdomsrådet/ungdomskaféen/Aktiv Elev, politiet, idrettsrådet, humanitære organisasjoner (en fellesrepresentant for humanitære organisasjoner), lokalt næringsliv (to medlemmer) og ansatte i Ski kommune som arbeider med barn og ungdom (FFFA, kultur- og opplæringsetaten). Det ble også vedtatt at alle skulle ha en vararepresentant. Seks av representantene som var med i starten er fortsatt med. Det synes som representanter for ungdommene i liten grad har deltatt på møtene. Ungdom var imidlertid engasjerte i starten av, og bidro med mange ideer som ble førende for hvilke tiltak det ble søkt om eksterne prosjektmidler til. Etter at ungdomsrådet ble nedlagt har ungdommen vært representert gjennom leder av ungdomskaféen, samt tidvis av Aktiv Elev. Arbeidet i AL har i hele perioden vært ledet av SLT koordinatoren, og i 2003 fikk AL en nestleder.

3. Aktivt lokalsamfunn

AL skulle arbeide innenfor de målene og strategiene som var lagt for SLT-arbeidet i Ski. I tillegg til det utformet AL etter hvert en egen brosjyre der de beskriver sin rolle og oppgave.

Målet med forumet er å jobbe fram konkrete tiltak som skaper et godt miljø for alle unge i oppvekst i kommunen. I tillegg skal AL støtte og videreutvikle allerede etablerte aktiviteter som har som mål å redusere antall barn i risikosonen i forhold til rus og kriminalitet. En del av dette arbeidet inkluderer å skaffe økonomi til gjennomføring dersom det er nødvendig.
(Brosjyrettekst 2005).

Rolle og funksjon

AL ble sammensatt som et bredt forum fordi en ønsket å gjøre kriminalitetsforebygging til et området som favnet alle i kommunen, ikke bare de kommunale tiltakene og politiet. På mange måter har AL vært det særegne med SLT-samarbeidet i Ski kommune og AL har av flere vært betegnet som det pulserende sentret. Forebyggende politi skriver i et notat at:

I denne arbeidsgruppen som ledes av SLT koordinatoren, har man mobilisert store deler av kommunens totale ressursgrunnlag til beste for barne- og ungdomsgruppen. "AL" har møter en gang pr måned og har satt en solid standard for effektivt og handlingsrettet samarbeid. "AL" har utviklet seg til å bli Ski kommunes "motor" i den lokalorienterte forebyggingsmodell.
(Sandvik 2003).

Som vi ser av aktivitetskartet i figur 2, fremstår AL som en kompleks størrelse. For å få en bedre oversikt over hva ALs rolle er, har vi laget tre kategorier som vi mener viser de viktigste funksjonene. Disse tre er: møteplass for *informasjonsutveksling og støtte, tiltaksutvikling og "vaktbikkje"*.

Møteplass for informasjonsutveksling og støtte

Den viktigste rollen som AL har hatt i følge de intervjuede medlemmene, har vært å være et møtested. I møtene har de ulike aktørene blitt kjent med hverandre, utvekslet informasjon og utviklet samarbeidsprosjekter. Alle informantene trekker frem at det er positivt at de har fått et forum hvor de kan møtes og bli kjent. Frivillige organisasjoner opplever at de kommer på banen og kan være med å påvirke:

Vanskelig å svare konkret på hva effekten av arbeidet er, men magesfølelsen er positiv. AL en kanal for å nå andre frivillige organisasjoner og en kanal til kommunalt ansatte og til beslutninger.

Dette synet understrekes av flere, selv om et par påpeker at det ikke har kommet så mye nytt ut av AL, men at det har en verdi å møtes.

En av de intervjuede uttaler beskriver rolle til AL på følgende måte:

AL er en møteplass for kommune, næringsliv og frivillige. Må ta høyde for at dette er et frivillig prosjekt, kan ikke trylle, men være en pådriver. Men AL er avhengige av ildsjeler som FAU representanter, pluss de profesjonelle som jobber. AL kan ikke arrangere noe for ungdom, men er avhengige av de som er der.... Vi fikk til like mye før, men nå er det satt et SLT stempel på det.

Representantene som sitter i AL kommer alle med sine egne organisasjoners målsetninger og planer. En representant for de frivillige organisasjonene var opptatt av dette og uttalte i klartekst at hans organisasjon hadde sine mål, sine virkemidler og sin finansiering og at SLT ikke er viktig for dette arbeidet. ”De kan henge seg på hvis de vil” uttrykte han. Andre har mer en holdning at vi får møtes og se hva vi kan skape i felleskap.

Aktiv Voksen og Aktiv Elev er to tiltak som har vært forankret i AL. AL har til en viss grad blitt brukt til å koordinere aktiviteten mellom Aktiv Elev og Aktiv Voksen. AL har også blitt brukt for å få inn idéer på brosjyrettekster og AL/SLT-koordinator har søkt økonomiske midler.

I forhold til både Aktiv Elev og Aktiv Voksen har AL hatt en rolle som et sted å utveksle informasjon og søke økonomisk støtte.

Aktiv Elev eksisterte før AL ble opprettet, mens Aktiv Voksen ("Skal - Skal Ikke") ble utviklet av drivkrefter i AL, deriblant politi, ungdom, foreldre og SLT-koordinator. Slik sett har AL vært den møteplassen som muliggjorde Aktiv Voksen, selv om tiltaket har sin egen prosjektgruppe. Aktiv Voksen har oppstått og utviklet seg med støtte fra AL, KFAU og kommunalt ansatte.

I starten var AL også et sted for informasjonsutveksling mellom AL-medlemmene. De var opptatt av å orientere hverandre om konkrete forhold i lokalsamfunnet. Av referatene fremgår det at de ulike representantene i noen grad har kommet med en situasjonsrapport med utgangspunkt i sin virksomhet. Situasjonsrapporten fra ulike deler av kommunen synes å forsvinne etter hvert.

Alle informantene understreker at samarbeidet mellom de ulike aktørene har blitt bedre etter at de opprettet SLT. En av de sier: *"Vi har begynt å koordinere isteden for å konkurrere"*. På forskjellig vis gir de uttrykk for at de bruker det nettverket som er i AL til alt fra å spørre om konkrete tips til band på festivaler, gi penger til klatrevegger eller til å delta på foreldremøter sammen.

Tiltaksutvikling

I brosjyren om AL utgitt 2005 står det at målet med forumet er at det skal jobbe frem konkrete tiltak som skaper et godt miljø for alle unge i oppvekst i kommunen. Av pågående prosjekter nevnes Aktiv Voksen, lavterskeltilbud (mosjon for unge uten konkurransepreg som kickboksing, Tai-chi, dansegruppe for jenter) koordinering av Aktiv Elev og Aktiv Voksen, utdeling av informasjonshefte om rusmidler til foreldre i åttende klasse, ungdomstelt i forbindelse med arrangement i

Ski sentrum, dekning av kontingent ved behov. Tidligere har også andre tiltak vært nevnt her.

I hvilken grad er så disse tiltak utviklet gjennom AL?

I 2003 arrangerte AL en kulturkonferanse. Målet med konferansen var å sette fokus på hva lag og foreninger kan gjøre for barn og unge som er i en risikosituasjon. Konferansen ble avholdt med 38 deltagere og etter konferansen ble det laget en brosjyre til lag og foreninger. Brosjyren heter ”Inkluderende foreningsliv” og fokuserer på voksne som rollemodeller, hva man kan gjøre hvis barn og unge ikke kan betale, trenger skyss eller har hatt problemer med rusmidler. Hvorvidt denne brosjyren brukes, og har bidratt til å endre praksis i organisasjoner, ligger utenfor denne evalueringen. Denne brosjyren kan brukes som et eksempel på tiltaksutvikling som har foregått i AL, og da tiltak rettet mot risikogrupper.

Et annet eksempel på slikt arbeid som er utviklet i AL er dansegruppen for jenter. I følge SLT-koordinator var det Ungdomsrådet som helt i starten av prosjektperioden ønsket at det skulle opprettes en slik gruppe. Dette ble gjennomført, men gruppen er nå lagt ned grunnet manglende rekruttering og kjennskap til målgruppen. Ungdomsrådet, som vi også tidligere har nevnt, er lagt ned⁴.

Et annet tiltak som har vært diskutert flere ganger i AL er utdeling av informasjonsmateriell til både ungdom og foreldre. Flere organisasjoners materiell har vært diskutert og ulikt materiell har vært brukt. I brosjyren til AL står det at de nå bruker en brosjyre som er sponset av landsforeningen mot stoffmisbruk avdeling Ski.

Flere av tiltakene som står nevnt i ALs brosjyre er drevet av organisasjoner som er med i AL. Dekning av kontingent ved behov og lavterskeltilbud innenfor idrett fremstilles av idrettens representant som

⁴ Våren 2005 fattet Ski kommune vedtak om at det skal opprettes et nytt ungdomsråd.

tiltak med utspring og forankring i idretten og ikke i SLT. Noen tiltak har hatt sitt utspring i andre fora som, FFFA, men har mottatt økonomisk støtte gjennom SLT-koordinatoren. Et eksempel på et slikt tiltak er foreldreforum og ”Stopp langinga”. Det er tiltak utviklet av FFFA og som står på SLT sitt organisasjonskart/aktivitetskart.

Som vi ser er noen konkrete tiltak utviklet i AL, mens andre tiltak, som markedsføres som AL-tiltak eller SLT-tiltak, tilhører organisasjoner som er representert i AL. Dette kommer ikke tydelig frem i informasjonsmaterialet og man får et inntrykk av at alle aktivitetene er tiltak utviklet i AL. Som en av aktørene i AL uttrykker det: *”Vi fikk til like mye før, men nå er det satt et SLT stempel på det”*.

Dette er et tveegget sverd; på den ene siden bidrar et SLT-stempel til at tiltaket blir løftet opp og synliggjort, på den andre siden kan dette gi et inntrykk av at tiltaket ikke hadde eksistert uten SLT, og organisasjonen som står bak tiltaket får ikke den nødvendig kredit. utfordringen for SLT-koordinator er her å markedsføre SLT som en koordineringsmodell som kan være med på å løfte og synliggjøre eksisterende tiltak, uten å måtte sette et SLT-stempel på det.

Flere av våre informanter sier at AL ikke har bidratt til mye nytt bortsett fra å sette folk sammen og at representanter for ulike organisasjoner og etater har blitt kjent. Slik sett har nettverket en verdi, selv om de ikke har utviklet mange konkrete tiltak. Andre sier at mye har oppstått i kjølevannet av AL, men nevner kun AE og AV.

”Vaktbikkje”

Da det i forslag til kommunalt budsjett for 2004 ble foreslått å legge ned flere av ungdomskubbene, reagerte flere av medlemmene i AL og de var opptatt av å formidle til kommunen at dette var ungdomsfiendtlig politikk. AL besluttet å arbeide med dette og AL opprettet en arbeidsgruppe med en leder fra Natteravnene. Dette førte blant annet til et oppslag i Østlandets blad. Da denne saken ble tatt opp medførte det at

kommunalt ansatte kom i et dilemma, da de ikke ønsket å gå imot politisk og kommunal ledelse. Denne saken tydeliggjorde at de frivillige har en annen rolle enn de kommunalt ansatte. Flere av de intervjuede er misfornøyde med at AL ikke har større frihet til blant annet til å kunne uttrykke seg kritisk til kommunen.

I møtoreferat ble det vektlagt at AL skal ha fokus på forebyggende arbeid og være partipolitisk nøytral. Selv om mange av sakene berører både kommunens og administrasjonen og lokalpolitikk (AL referat 02.12.03). Tre av informantene stiller spørsmål ved den rollen som AL får når den blir så tett knyttet til kommunal ledelse.

Dette vil klart begrense AL sin rolle som ”vaktbikkje” i forhold til kommunalledelse. Her er vi inne på et sentralt dilemma når frivillige og offentlige aktører samarbeider. Vi ser at ALs rolle som ”vaktbikkje” kan være viktig for å ivareta barn og unges oppvekstvilkår, samtidig blir dette problematisk når lederen av AL er kommunalt ansatt. Dette er en utfordring i det videre arbeidet i AL. Et spørsmål her er om noen andre enn SLT-koordinatoren kunne ha ledet arbeidet i denne gruppen slik at forumet er mer fristilt i forhold til den politiske ledelsen.

Ungdomsteltet på Halmfestivalen/Skifestivalen er et konkret eksempel på tiltak som har blitt diskutert flere ganger. Dette arrangementet angår mange parter, Næringsrådet som arrangør, ungdomsklubbene med særlig fokus på ungdom, kommunen som utleier, og politiet som kontrollør. På AL-møter har det blitt diskutert hvordan man kan begrense rusmiddelbruk blant ungdom på denne festivalen og ungdomsteltet har vært et av de konkrete tiltak som har blitt diskutert og gjennomført noen år. I 2004 var det ikke noen ungdomstelt og i AL-referatet står det:

Ski festivalen var ikke tilfredsstillende ift ungdomstiltak. Det manglet bla ungdomstelt eller andre ungdomsarrangement. I tillegg var det uheldig reklame angående øl-teltet. AL vil derfor

sende et brev til Ski næringsråd angående dette, med kopi til sentrumsforeningen” (referat fra 30.08.04).

Her ser vi et eksempel på en av rollene som AL har, vi kan kalle den en ”vaktbikkjefunksjon”.

Møte med politistasjonssjef våren 2005, er et annet eksempel på AL som et påvirkningsorgan. AL fremførte i dette møtet sine synspunkter på politiets arbeid og la press på politiet for å gjeninnføre ungdomspatruljen. I møtet ble det også fremmet ønsker om å få til et tettere samarbeid mellom natteravnere og politiet.

Vurdering av AL

Gjennom den noe uklare og kompliserte størrelsen AL kan det virke som om Ski kommune har maktet å skape en ”vi-følelse” blant de involverte aktørene. Det spesielle her er at man har klart å skape et forum der både offentlig ansatte og frivillige har møttes jevnlig over tid for sammen å prøve å skape gode oppvekstvilkår. Dette er så vidt vi vet noe unikt i SLT-sammenheng. Samtidig varierer opplevelsen av ”eierskap” noe blant de involverte aktørene. Noen opplever at AL først og fremst ”eies” av kommunen og politiet.

AL bærer preg av de interesser og det engasjementet som de enkelte medlemmene representerer. Dette er på den ene siden ALs styrke, samtidig kunne en klarere kartlegging av problemområder være med til å kanalisere engasjementet. Engasjementet har i neste omgang vært med på å prege de overordnede strategiene i SLT-arbeidet med fokus på voksne og ungdom som aktører.

Vi har tidligere delt ALs funksjoner inn i tre; møteplass for informasjonsutveksling og støtte, tiltaksutvikling, ”vaktbikkje”. Den viktigste funksjonen AL har hatt av disse er å være en møteplass for informasjonsutveksling og støtte. Vi ser det også som positivt at AL har bidratt til idéutveksling og initiering av nye tiltak, men disse bør

forankres i den enkelte organisasjon/offentlig etat eller i et samarbeid mellom organisasjoner/etater. Det bør etter vår vurdering ikke være ALs oppgave å drive tiltak. Utfordringen er her, som vi tidligere har nevnt, å markedsføre SLT som en koordineringsmodell som kan være og er med på å løfte og synliggjøre eksisterende tiltak, uten å måtte sette et SLT-stempel på det.

AL har i noen tilfeller hatt rollen som en ”vaktbikkje” i forhold til politikerne. Vi ser på dette som en viktig rolle, men den er samtidig komplisert i og med at AL består både av frivillige aktører og offentlige instanser. Skal denne rollen opprettholdes kan man vurdere om AL bør ledes av frivillige, mens SLT-koordinator fungerer som sekretær. Dette kan igjen styrke lokalsamfunnsdimensjonen i arbeidet. I og med at SLT-arbeidsutvalg, som består av offentlige etater, nå er opprettet kan dette gi forumet en klarere rolle.

Oppsummering

AL har først og fremst vært med på å synliggjøre og løfte frem eksisterende arbeidet, samt bidra til initiering og ekstern finansiering av nye tiltak rettet mot barn og unge i Ski kommune. AL har vært et viktig møtested for frivillige organisasjoner, kommunalt ansatte, lokalt næringsliv og politi i Ski kommune. AL har også hatt en rolle som ”vaktbikkje” i forhold til politiske prioriteringer, en rolle som er komplisert i og med at forumet består både av frivillige aktører og offentlige instanser. Både Aktiv Elev og Aktiv Voksen, som representerer to av hovedstrategiene i SLT-arbeidet, er forankret i AL.

--

4. SLT-arbeidsutvalg

De nasjonale føringene for SLT-arbeidsutvalg, nedfelt gjennom ”SLT-permen” fra 2005, sier følgende om utvalgets rolle og funksjon:

På dette nivå er oppgaven praktisk koordinering av det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Deltakerne i arbeidsgruppen må være sentralt plassert i sine respektive virksomheter/avdelinger, slik at de kan rapportere til arbeidsutvalget om status og problem i sin sektor. At medlemmene har en sentral plassering, er også viktig for å kunne fatte beslutninger, og sette inn ressurser innenfor gitte rammer.

De drøfter også aktuelle om særskilte problemområder. På grunnlag av en felles analyse, gir arbeidsutvalget anbefalinger om hva hver sektor skal iverksette av kortsiktige og langsiktige tiltak for å få en best mulig koordinert, og dekkende innsats. I tillegg må gruppen ta et særlig ansvar i forhold til ”gråsoneproblematikk” og uavklarte ansvarsfelt. (SLT-perm 2005:23)

Innenfor SLT-arbeidet i Ski kommune ble SLT-arbeidsutvalg først opprettet i november 2003. Før denne tid var AL det forumet som sammen med SLT-koordinatoren representerte den aktive koordineringen av virksomheten innenfor SLT-arbeidet.

Sammensetning

SLT-arbeidsutvalg (SLT-AU) består per i dag av barnehageetaten representert ved barnehagesjefen, helse- og sosialetaten representert ved ledende helsesøster, utkontakt/tiltakskonsulent og barnevernsleder, kultur- og opplæringssetaten representert ved PPT og en rektor, teknisk etat representert ved driftsleder samt politiet representert ved avsnittleder. SLT-koordinator leder SLT-AU. Barnevernsleder og ledende helsesøster kom inn i arbeidet i 2004 i henholdsvis januar og oktober, mens rektor kom inn i utvalg først i mars 2005.

Representantene i utvalget har vært relativt stabilt gjennom perioden, bortsett fra politi som skiftet ut sin representant i februar 2005.

Etatssjefen for barnehage var tidlig aktiv i SLT-arbeidet gjennom Barns rett til medvirkning og Aktiv Voksen/”Skal-Skal Ikke”.

Utekontakt/tiltakskonsulent var tidligere medlem av Aktiv

Lokalsamfunn og kjente arbeidet gjennom dette forumet. Det var også et ønske fra helse-og sosialsjefen at han skulle sitte der siden han allerede kjente til prosjektet (rapportere til denne). PPTs representant var også tidligere medlem av AL (skulle representere skole).

Representant for teknisk etat hadde tidligere samarbeidet med SLT-koordinator, mens politiet representant ikke tidligere hadde vært representert i SLT-arbeidet, men hadde hatt kontakt med forebyggende avdeling i politiet. Slik sett hadde de fleste representantene allerede en eller annen tilknytning til SLT-arbeidet.

Ledene helsesøster sier selv at hun først trodde SLT dreide seg mest om ungdom, men etter hvert som det tidlig forebyggende arbeidet kom inn, opplevde hun det som veldig aktuelt å være med.

Mandat, målsetninger og rolle

I styringsgruppa ble det den 24.01.03 vedtatt å opprette et arbeidsutvalg med beslutningsmyndighet fra kommune og politi innen 15.02.03. I dette vedtaket ble det lagt noen føringer for arbeidet i utvalget:

Arbeidsutvalget skal arbeide med tiltak på lang sikt etter intensjonene i ”Startpermen for SLT-arbeidet”, men også kunne igangsette tiltak ad hoc i forhold til aktuelle problemstillinger. Hvordan taushetsplikten skal praktiseres er et prioritert område.

På neste styremøte var utvalget av forskjellige grunner ikke oppnevnt. Her ble det også uttrykt i vedtak: ”Målene er veldig konkrete – de tas opp til ny vurdering når arbeidsutvalget er på plass.” Arbeidsutvalget ble i så måte fra starten av gitt en viss grad av frihet til å utforme sitt eget fokus innenfor SLT-arbeidet, selv om styringsgruppa hadde kommet med noen føringer.

Første møte i SLT-AU fant sted den 19. november 2003, og det ble drøftet hvilke områder arbeidsutvalget skulle ta fatt i. De viktigste

temaene var taushetsplikt, kartlegging av aktiviteter i kommunal og frivillige regi og hærverk. Det ble ikke gjort noe vedtak på dette møte angående hva SLT-AU skulle fokusere spesielt på. På møte i SLT-AU den 28. september 2004 ble det bestemt at utvalget skulle prioritere arbeidet med taushetsplikt og kartlegging av samarbeidsfora. SLT-AU har hatt 12 møter siden de startet opp i slutten av 2003. SLT-AUs rolle blir beskrevet som å skulle tenke helhet og koordinere arbeidet for barn og unge i kommunen, og se på samarbeidsstrukturer og tiltak, og løfte samarbeidsrelasjonene opp på et nivå der de blir mindre personavhengige. SLT-AU har en rolle i forhold til å formalisere samarbeid. Gjennom SLT-koordinatoren har SLT-AU kontakt med AL og SG.

Taushetspliktseminaret

7. september 2004 arrangerte SLT-AU et taushetspliktseminar. Målgruppen var kommunalt ansatte og ansatte i politiet. Tor-Geir Myhrer, en av Norges fremste eksperter på taushetsplikt, hadde foredrag og deltakerne ble siden delt inn i grupper for å diskutere emnet. En arbeidsgruppe ble så satt ned for å sammenfatte resultatene fra gruppesamtalene. Målet for seminaret var at Ski kommune skulle utarbeide felles retningslinjer og prinsipper i forhold til tverretattlig og tverrfaglig samarbeid med hensyn til bruk av taushetsplikt (Rådmannsnotat 2.12.2004). Det var 200 påmeldte deltakere til seminaret som ble delt inn i 23 grupper. I gruppene kom det frem en del problemer og utfordringer. Problemene som ble beskrevet var uklare forventninger til hverandre, manglende kunnskap om andres fagkunnskap og rolle, manglende rutiner for innhenting av samtykke, manglende kunnskap om egen taushetsplikt, manglende samarbeidsstrukturer. Som en følge av seminaret kom det to konkrete forslag; for det første å lage et felles samtykkeskjema for alle etater, for det andre å gi brukerne informasjon om samarbeidsrelasjoner og tiltak. SLT-AU bestemte seg 23.11.2004 for å innhente alle de ulike

taushetspliktseminarene som brukes i kommunen for å se på mulig samkjøring.

Inntrykk fra taushetspliktseminaret ble oppsummert på SLT-arbeidsutvalgsmøte den 28. september 2004. Der ble det konstatert en positiv holdning og en vilje til å gjøre noe i de ulike etatene. Det kom ellers positive tilbakemeldinger på at det var nyttig med gruppearbeider på tvers og muligheten til å møte nye medarbeidere for å diskutere, gruppene produserte ellers mye materiale å arbeide videre med. Den eksterne foreleseren fikk gode tilbakemeldinger. Ellers etterlyste noen mer samarbeid. Det ble videre påpekt at det eksisterte ulike oppfatninger som hvordan taushetsplikten skulle forvaltes i de ulike etatene, og at SLT-AU hadde en veldig viktig rolle i forhold til å løfte denne saken.

Kartlegging av samarbeidsrelasjoner

Arbeidet med taushetsplikten ble sett i sammenheng med samarbeidsrelasjonene i kommunen og mellom kommune og politi. Hvordan løser de dette med taushetsplikten seg imellom? Har de ulike etatene de samarbeidsforaene de trenger? SLT-AU bestemte seg på møtet 28. september 2004 for å kartlegge samarbeidsrelasjonene i kommunen ved å lage nettverkskart for den enkelte virksomhet både i forhold til eksisterende samarbeidsfora, eksterne samarbeidspartnere samt savnede samarbeidspartnere. Disse nettverkskartene skal så danne utgangspunktet for en vurdering av eksisterende samarbeidsfora og eventuelle funksjonelle endringer.

I tillegg bestemte SLT-AU seg på møtet for å lage en informasjonsbrosjyre om hva som finnes av faginstanser i kommunen og hva de kan bidra med. I denne forbindelse tenker gruppen seg også publisering på internett. SLT-AU har også drøftet hvordan samarbeidsstrukturene skal presenteres, og en nettløsning er aktuell. Målgruppen for denne informasjonen er kommunalt ansatte,

samarbeidsparter, innbyggere og politikere. Arbeidet med kartlegging av samarbeidsrelasjoner er et pågående arbeid i SLT-AU.

Kartleggingsarbeidet er også satt i sammenheng med arbeidet med overganger mellom skole/barnehage, grunnskole/ungdomsskole osv. Når det gjelder overgangen mellom barnehage og skole ble det arrangert et fellesmøte 25. mai 2004 mellom barnehagestyrere, rektorer og PPT der dette tema ble diskutert, etter et initiativ fra Aktiv Voksen. Som en følge av møte ble det satt ned en arbeidsgruppe som skulle utarbeidet retningslinjer for dette arbeidet. To av representantene i SLT-AU ledet dette arbeidet.

Evaluatør var tilstede på SLT-AU møte den 7. februar 2005 der arbeidet med kartlegging av samarbeidsrelasjoner var hovedsak. Det var stor begeistring blant medlemmene i utvalget i forhold til denne saken. Begeistringen var i første rekke knyttet til mulighetene for å få en oversikt over egen etat, og en ”aha-opplevelse” i forhold til hvor kompleks dette faktisk var. Det ble også nevnt at det å gjøre en slik kartlegging i seg selv var holdningsskapende i forhold til tenkning rundt samarbeid. Et annet aspekt som ble trukket frem var mulighetene til å finne ut hvor samarbeid fungerte og hvor det ikke gjorde det, samt avdekke behovene for formalisering av samarbeid.

Informasjonsutveksling

SLT-AU har ellers fungert som et forum for utveksling av informasjon og videreutvikling av tiltak. De ulike representantene i SLT-AU legger vekt på å informere om forebyggende arbeid innenfor deres etat, eller på tvers av etater. Områder og saker som er tatt opp i denne forbindelse er tagging og familievold. Samtidig er SLT-AU et forum for å videreutvikle og få støtte til utbygging av nye forebyggende tiltak i den enkelte etat. Et eksempel her er ledende helsesøster som har hatt kontakt med familievernkontoret om å ha seminar for å hjelpe skolene

til å starte sorggrupper for barn som har opplevd skilsmisse, dette ønsket hun å formidle i SLT-AU.

Vurderinger av arbeidet i SLT-AU

Vurdering av utvalgets sammensetning og bredde

SLT-arbeidsutvalg har en bred sammensetning der de ulike kommunale etater og politiet er representert. De ulike medlemmene er dog representert på ulike nivåer i forvaltningen. At barnehageetaten er inne, er et særtrekk for Ski, der man har valgt å fokusere også på tidlig forebygging helt ned på barnehagenivå. At etatsleder selv prioriterer denne oppgavene sier noe om at etaten prioriterer dette høyt. Etter den siste omorganiseringen i kommunen ble barnehagene en egen etat. Etatsleder uttrykker at dette har gitt etaten større mulighet for tverrfaglig samarbeid. Skole har derimot kommet noe sent i arbeidet i SLT-AU. Først i mars 2005 kom en rektor inn i utvalget, PPT har tidligere representert kultur- og opplæringsetaten. PPT-representanten opplyser også at hun i liten grad har rapportert fra møtene i SLT-AU til skolene, selv om PPTs representant har vært tilstede når skolen har tatt opp SLT-saker på skolemøter. PPT beskriver lærerne som positive. Helse- og sosialetaten har tre representanter som til sammen utgjør en bredde. Tiltakskonsulent rapporterer til helse og sosialsjefen. Pleie- og omsorgsetaten er ikke representert.

I SLT-permen ble det gitt noen retningslinjer i forhold til sammensetningen av arbeidsutvalget. Den første var om deltakerne i arbeidsutvalget har en sentral plassering i sin etat. Dette må vi for det meste svare ja på, selv om de ulike nivåene i organisasjonen er representert. Her er det imidlertid et savn at ikke kultur og opplæringsetaten har vært bedre representert, først og fremst gjennom skole. Den andre retningslinjen, har arbeidsutvalget

beslutningsmyndighet? Til en viss grad, men avhengig av ryggdekning ovenfra. Den tredje retningslinjen, har arbeidsutvalget den nødvendige faglige oversikten? Det kan virke sånn, men her har også manglende deltakelse fra skolen vært et savn.

Medlemmene i SLT-AU har forskjellig faglig bakgrunn, de har forskjellige aldersgrupper som sine primære målgrupper og ser på denne måten SLT-arbeidet fra forskjellige sider. Det blir sagt at de ulike medlemmene i utvalget utfyller hverandre på en god måte. Likevel er det en felles forståelse av viktigheten av det primærforebyggende (eller byggende) arbeid, også i de lavere årstrinnene. Alle trekker frem betydningen av å skape gode oppvekstmiljøer. Både ledende helsesøster, barnehagesjef og barnevernsleder trekker frem at det er viktig å fokusere på foreldre i det forebyggende arbeidet, gjennom foreldreskole, foreldreveiledning og foreldrenettverk. Samtidig trekker tiltakskonsulent, barnevern og politi frem viktigheten av å være på de arenaer som ungdom er. Politiet trekker her spesielt frem det holdningsskapende arbeidet blant ungdom ("Prate fornuft til folk") Så vidt vi kan bedømme har det ikke vært noen prinsipielle debatter knyttet til forståelsen av eller prioriteringer i det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Vi kan ellers slå fast at medlemmene i SLT-AUs syn på det kriminalitetsforebyggende arbeidet samsvarer godt med de overordnende målsetningene og strategiene i SLT-arbeidet som helhet.

Barnevernsleder karakteriserer sammensetningen av SLT-AU på følgende måte:

Samlet sett mye kreativitet. Utfordringen er å få det realisert. Men opplever at det er en god balanse mellom kreativitet og utforming i praksis. Vi ivaretar både idébiten og den utøvende biten. Jeg tror SLT-AU er en god smeltedigel – et effektivt organ som vil gi resultater.

Samtidig har de ulike etatene ulik nytteverdi av å ha en samarbeidsrelasjon til hverandre. I forhold til politiet er det i første

rekke barnevern og helse- og sosial, kultur og opplæringssetaten som her gjensidig regner hverandre som aktuelle samarbeidspartnere.

Barnehage, helsestasjon og PPT føler at de har færre krysningspunkt i forhold til samarbeid med politiet. På samme måte som teknisk etat ikke opplever at de har så mye å hente i samarbeid med de andre medlemmene av gruppen. Samtidig understrekes signaleffekten av at politiet er med i SLT-AU, ved at det er med på å gi arbeidet tyngde og seriøsitet.

Vi nevnte i innledningen til denne rapporten Knudsens kriterier for å lykkes med samarbeid. Et av disse kriteriene var domenekompabilitet. Har to instanser fullstendig domenekompabilitet innebærer dette at man yter de samme funksjonene, ovenfor de samme brukerne på samme tid, med andre ord konkurranse – og instansene har lite nytte av samarbeid. På den andre siden, instanser uten noen form for domeneoverlapping har svært lite å tilby hverandre. Den interessante kategorien er altså her instanser med delvis overlappende domener. Disse instansene kan utfylle og utnytte hverandres kompetanse og kan betjene samme klientgruppe med flere tilbud samtidig (Knudsen 2004: 44).

Hvis vi legger dette perspektivet på sammensetningen i SLT-AU ser vi at teknisk etat har lite domenekompabilitet med de andre instansene, og opplever også selv at de har lite nytte av å sitte i dette forumet. Barnevern, barnehage og helsestasjon har delvis overlappende domener og ser alle stor nytte av samarbeidet. Disse instansene samarbeider også i barnehageforum. Barnevern, barnehage, helsestasjon har også delvis overlappende domene med skole. Og sett utenfra burde skole ha stor nytte av å delta i forumet. Som vi vet har skole fått en ny representant den siste tiden og dette samarbeidet kan ta seg opp. Når det gjelder tiltakskonsulenten ville denne også ha mye å hente i samarbeidet med skole, kanskje mer enn de har med instansene som fokuserer på mindre barn og forebygging. Tiltakskonsulent har også i større grad delvis overlappende domener med politiet som fokuserer mer på ungdom i risikozonen. Her blir det kanskje nødvendig fremover å tenke

gjennom hva man kan samarbeide om, hva som er det overlappende, slik at samarbeidet føles effektivt og verd tiden for alle involverte parter.

Vurdering av betydning for samordning og koordinering

SLT-AU er et organ som nå har eksistert i 1 og ½ år. Dette er ennå kort tid til å vurdere betydningen det har i SLT-arbeidet. Samtidig har de i løpet av den forholdsvis korte tiden maktet å fremme viktige anliggender i SLT-arbeidet. Opprettelsen av SLT-AU beskrives fra flere av de involverte som viktig og essensielt for å nå målsetningene om overordnet koordinering av de offentlige etatene i forhold til det kriminalitetsforebyggende arbeidet, og var i så måte et etterlengtet fora. SLT-koordinatoren uttaler: ”Vi føler at nå er vi i gang med å gjøre det vi egentlige skulle gjøre.” Tiltakskonsulent uttaler noe av det samme:

Befriende å være i SLT-AU, flere ulike interesser i AL. Der drar man mer i forskjellige retninger. Det er godt å sette seg tilbake å få oversikt over kommunen.

Representantene for alle etatene, bortsett fra teknisk etat, gir inntrykk av at SLT-AU fungerer som et godt forum for koordinering av virksomhet på et overordnet nivå og at det har stor nytteverdi. Representanten for teknisk etat opplever å ha mindre til felles med de andre representantene i og med at de i større grad arbeider med bygningsmasse og ikke i den grad med mennesker. Representanten for teknisk etat opplyser ellers om at han har et godt samarbeid med SLT-koordinator i det daglige.

Ski kommune beskrives som en samarbeidskommune, men samarbeidsrelasjonene har vært for personavhengig. De opplever SLT-AU som et organ bidrar til å gjøre samordning og koordinering mer strukturelt og systematisk og opplever at SLT-AU således fyller et behov.

Vi har arbeidet med tverrfaglighet i alle år. Med SLT-arbeidet begynner det å komme på plass etablerte samarbeidsrelasjoner uavhengig av person.

Flere av medlemmene i SLT-AU samarbeider også i andre fora, barnehage og barnvern møtes til eksempel i forum for forebyggende barnevern, PPT og helsestasjon har møter for å diskutere enkeltsaker på prinsipielt grunnlag. Likevel betegnes SLT-AU som et forum der de ulike etatene som arbeider på det samme område blir bedre kjent og at dette er viktig. PPT uttrykker det på denne måten: ”Bare det at de ulike instansene har kjennskap til hverandre er godt i forhold til å tenke helhet”. For politiets representant var det en ny erfaring å samarbeide så nært med kommunale aktører:

Har ikke tidligere vært i en gruppe med kommunalt ansatte. Fikk øynene opp for at noen jobbet med de samme problemstillingene som vi i politiet.

Det fremheves videre at i arbeidet for samordning og koordinering er det viktig at alle er med på å dra i samme retning, og at alle må være enige om hva det skal satses på. Her ligger en underliggende bekymring ovenfor skolens manglende involvering i arbeidet så langt. Dette ligger som et utviklingsområde i tiden som kommer og at rektor på en skole nå er dratt inn i utvalget må ses på som et skritt i riktig retning.

SLT-AU har mange forbindelseslinjer til de ulike aktørene i SLT-arbeidet; både til AL, Aktiv Voksen og til Aktiv Elev. Nettverket går på kryss og tvers. Dette skaper en god integrasjon i SLT-arbeidet. Samtidig kan man stille spørsmål ved om det er for mange grupper og nettverk, slik at man risikerer at sentrale personer blir ”overbrukt”. Et annet spørsmål er om SLT-arbeidet blir for sterkt knyttet til enkeltpersoner, hengende på enkeltpersoner og at man dermed ikke involverer og engasjerer mange nok i hver etat.

SLT-AU har bidratt til en større klarhet i forhold til hva man ønsker å satse på i SLT-arbeidet. I SLT-arbeidet har man savnet en klar og

tydelig kommunikasjonsstruktur og ledelse basert på en analyse av situasjonen og behovene i kommunen. Gjennom SLT-AU har man i større grad kanalisert energien i arbeid.

Medlemmene i SLT-AU ser også på utvalget som et viktig forum for støtte og utvikling av nye samordnings- og koordineringstiltak i den enkelte etat. Et slikt tiltak som nevnes spesielt av ledende helsesøster og etatsleder for barnhage er prosjektet ”Familiehus”.

Jeg håper selv å få i gang et tilbud – et lavtersketilbud som kan springe ut av SLT. Jeg har stor tro på lavterskel. Tiltaket heter ”Familiehus” og det er blitt jobbet med dette i Sverige i mange år. Det skal være et lavtersketilbud til alle familier som skal samles på helsestasjonen. Her kan vi spille på lag med SLT – noe som kan gjøre det lettere å få et tiltak som Familiehus i gjennom. SLT - koordinator sitter her på alle kanalene.

Dette sitatet viser potensialet i SLT i forhold til å tenke nye samarbeidstiltak på tvers av etatene i kommunen, som igjen kan bidra til å skape gode oppvekstvilkår for barn og unge.

Oppsummering

SLT-AU kom sent i gang og har eksistert i en forholdsvis kort periode. Likevel, medlemmene opplever i all hovedsak SLT-AU som et konstruktivt organ der man makter å løfte frem noen av de sentrale problemstillingen knyttet til overordnet forebyggende arbeid, spesielt gjennom erfaringene fra taushetspliktseminaret og gjennom arbeidet med kartlegging av samarbeidsrelasjoner. Samtidig fremheves SLT-AUs rolle i forhold til koordinering og videreutvikling av eksisterende forebyggende innsats i den enkelte etat. Sammensetningen av utvalget er god, men samtidig har en sterkere deltakelse fra kultur og opplæringssetaten, ved skolene, vært et savn. Dette har imidlertid endret seg den siste tiden, da rektor på en skole har blitt en del av utvalget. Det kan likevel vurderes om teknisk etat fortsatt skal ha en representant i

gruppen. Viktigheten av at alle er engasjert og drar i samme retning fremheves.

I det følgende skal vi se nærmere på to enkelttiltak innenfor SLT-arbeidet. Vi starter med tiltaket Aktiv Elev.

Historie og organisering

Aktiv Elev ble startet av en gruppe elever på Drømtorp videregående skole i 2001. Prosjektet kom som et svar på rusproblemene elevene slet med i skolehverdagen. En viktig ildsjel i dette arbeidet var koordinerende politi som tidlig bidro til utvikling av valgfaget sammen med lærere og elever. Siden 2001 har det vært et valgfag ved Drømtorp og siden 2003 et valgfag på Ski videregående skole. Aktiv Elev er per i dag et konsept som også andre skoler i landet har innført.

Det er etablert en styringsgruppe for Aktiv Elev som består av to til tre elever fra hver skole samt lærere og politiet. Det er også organisert en styringsgruppe for Follo. Den består av en elev fra hver av de videregående skolene i Follo og en lærer og koordinator for det forebyggende politiet i Follo.

I beskrivelser av valgfaget knyttes faget opp til lærerplanen og opplæringens mål om å ruste barn og unge og voksne til å møte livets oppgaver og å treffe fornuftige valg. Og det knyttets opp til det helsefremmende arbeidet.

Aktiv Elev søker økonomisk støtte fra SLT og andre organisasjoner, som Lions til spesielle arrangementer. Aktiv Elev har også et samarbeid med Follo-fotballen. Aktiv Elev samarbeider noe med Aktivt Lokalt samfunn gjennom informasjon til foreldre på foreldremøter i samarbeid med Aktiv Voksne, og en representant for Aktiv Elev har også vært medlem av AL.

Målsetning

Målet med valgfaget Aktiv Elev er at elevene skal:

5. Aktiv Elev

- Bli bevisst det ansvar de har i forhold til seg selv og andre når det gjelder bruk av rusmidler
- Kunne være forbilder for ungdom med rusproblemer
- Drive forebyggende arbeid i yngre ungdomsgrupper
- Formidle kunnskap og holdninger mot rus til andre ved skolen
- Ha innsikt i egne holdninger til ANT
- Ha kjennskap til hvilke holdninger som påvirker, holdninger, normer og verdier
- Kunne se konsekvensen av ulike valg

Under disse hovedmålene er det definert tre andre mål, disse er:

Elevene skal være med å lage en handlingsplan for skolen, elevene skal være med på å danne en rusmiddelgruppe i samarbeid med andre etater i kommunen, som kan være støtte for elever som har rusproblemer og elevene skal utarbeide og gjennomføre et undervisningsopplegg for grunnskolens 7. klassesetrinn (Drømtorp videregående skole 2003).

Det overordnede målet med valgfaget Aktiv Elev er å redusere bruk av rusmidler blant barn og unge. Aktiv Elev har to målgrupper. Den ene er elever som velger Aktiv Elev, disse er 16- 17 år og går andre året på videregående⁵. Ved å fokusere på og jobbe med tema rusmidler gjennom et år skal ungdommene bli bevisst eget forhold til rusmidler og bli bevisst egne holdninger.

Den andre målgruppa er barn som går i syvende klasse på barneskolen. Disse får våren før de skal begynne på ungdomsskolen to timers besøk av Aktiv Elev. En tenker seg at ungdommer kan være rollemodeller og påvirke de yngre til å ta riktige valg i ulike situasjoner.

Innhold i valgfaget

Både på Ski videregående og på Drømtorp videregående skole er dette valgfaget elevstyrt, det betyr at elevene ikke har noe på forhånd fastlagt

pensum, men at de sammen med lærerne finner ut hvordan de skal skaffe seg kunnskap om tema de er opptatt av. De har to timer i uka med valgfaget. I løpet av året ser de ulike filmer blant annet hadde elevene sett ”Smilet i øyet”. De har også vært på ekskursjoner til politiet og til ungdomsklubber i Ski.

De har en til to samlinger med alle Aktive Elever fra hele Follo i løpet av året. På disse dagene velger elevene selv hvilke forelesere de vil ha og hvilke tema som de vil ha belyst. De har blant annet hatt forelesninger med filosofer, psykologer, forskere og politikere.

Elevene har også ulike sosiale arrangement som turer til Tusenfryd og grillfester. Styringsgruppa har også arrangert hyttetur for elever som har Aktiv Elev. Disse turene har vært åpne for alle som har hatt valgfaget i Follo og en lærer og en politimann har deltatt på turene.

I løpet av våren reiser de ut til fortrinnsvis barneskolen de selv har gått på i grupper på to til fire elever. De har da ca to timer undervisning med syvende klassene. I starten var det planen at de samme dag som de hadde vært i klassene, skulle være med på foreldremøte med foreldre til de samme barna som de hadde undervist i samarbeid med Aktive voksne. Dette har vist seg vanskelig da foreldremøter for dette klassetrinnet holdes som tidligere på året.

Barneskolene som er aktuelle for besøk får brev med tilbud om besøk av Aktive Elever rundt jul og de oppfordres da til å legge dette inn som en del av en mer omfattende satsning på rusforebygging.

Elevenes erfaringer

Vi har hatt fokusgruppeintervju med syv elever som har valgfaget nå og tre elever som hadde valgfaget i fjor på henholdsvis Drømtorp og Ski. Alle elevene gir uttrykk for at de er svært godt fornøyd med valgfaget.

⁵ I år har valgfaget også blitt åpnet for elever i først klasse ved Drømtorp.

Grunnen til at mange valgte valgfaget var at de ønsket å være med å gjøre en innsats for de som er yngre. En uttalte:

Det er samfunnsengasjement, å jobbe for en god sak. Vi vil det beste. Når vi går rundt i klasser vil vi at de skal gjøre seg opp noen meninger før de er i situasjoner.

Flere begrunner det med at de vil fokusere på konsekvensene av å begynne å bruke rusmidler tidlig. De uttrykker bekymring for barn og unges situasjon og de vil være med å gjøre en forskjell. En annen som selv begynte med alkohol da han var 13 år uttrykker: ”Det er felles at vi vil hjelpe andre og at de ikke gjør det samme som oss”. De ser på seg selv som forbilder fordi de er nærme syvendeklassingene i alder og at de har et språk de forstår.

Flere beskriver at de selv kjenner eller er i familie med noen som har hatt omfattende rusproblemer. I intervjuene kom det frem at tre av elevenes fedre hadde hatt eller har betydelige alkoholproblemer og en hadde opplevd at en slektning døde av en overdose. To andre hadde flere venner eller bekjente som i dag var en del av et miljø med betydelig rusmisbruk og kriminalitet.⁶

Ungdommene som vi har intervjuet har selv svært ulik erfaring med rusmidler. Ei av jentene fortalte at hun hadde fått rusbrus av sine foreldre da hun var 13-14 år og dette var ikke uvanlig i hennes miljø. Flere av de andre elevene forteller at de også har fått alkohol av foreldrene i 14 års alderen. En av de forteller: ”Jeg begynte å drikke da jeg var ung, jeg var heldig som ikke begynte med andre ting, da jeg var på den alderen følte jeg meg så voksen at jeg kunne drikke.” Flere forteller at de tidligere da de var 14 til 15 år drakk for å bli fulle. I dag drikker de fordi det er godt og at det ikke var noe mål å bli full. ”Fjortisfylla er borte, det er ikke om å gjøre å bli drita”. På den annen

⁶ Også i brosjyren om Aktiv Elev er det to av fire ungdommer som presenteres som har hatt personer med rusproblemer i nær familie og som kjæreste.

side fortalte en annen av elevene at hun overhode ikke hadde fått servert alkohol hjemme og bare så vidt hadde smakt alkohol før hun var 18 år. Hun er nå russ og sier at hun drikker for å kose seg og at det er sosialt.

I intervjuene med ungdommene ønsket vi å kartlegge hvilken forståelse ungdommene har av rusproblemer og årsaker til rusmiddelproblematikk. Elevene er opptatt av miljø og gruppenormer i ulike kulturer som forklaringer på hvorfor rusproblemer utvikler seg. En uttrykker: ”Vanskelig å vite hvorfor. De har venner som driver med det, det er i omgangskretsen, det er en sosial greie opp i det... mister kontakten med andre og det blir en ond sirkel”. De har også fokus på stoffenes virkning og at virkningen er så sterk at du bare må ha mer. To forteller om at de har hørt om hasj som har vært pensla med noe annet stoff og at de som har røyka dette har blir psykisk syke og helt ”hektet”. Flere er opptatt av at personer kan være svake for stoffene og at de bare må prøve noe som er sterkere. En sier:

Vi har et stige-konsept. Det starter med røyk og alkohol og går over til hasj, ecstasy, så blir det hardere stoffer. Hvis vi snakker med dem og prøver å få dem til å utsette debuten, til de blir eldre og får litt mer inn i hodet.

Noen trekker fram at det å ha vanskelig oppvekstvilkår kan være en årsak til at noen ruser seg og at arv kan spille inn. En sier at det har han ikke sett og at det er mer tilfeldigheter som gjør at noen får problemer med rusmidlene.

På spørsmål om hva de vil gjøre hvis de får henvendelser fra noen som har det vanskelig sier de at de vil be dem om å gå til foreldrene, men at de også kan gå til barnevernet eller utekontakt.

På spørsmål om deltagelse i Aktiv Elev har endret noe på deres forhold til alkohol, er det ingen som svarer at de drikker mindre, men en sier at han har skifta miljø. Flere forteller at de nå er mer bevist på hvor de drikker. En sier: ”Blir litt mer forsiktig, kan bli oppdaget over alt”. En

annen sier at han har litt mer ansvar. ”Jeg har blitt mer bevist, jeg var ikke så bevisst før. Har ikke lyst til å vise deg full for yngre”. Ingen sier selv at det har påvirket deres røyking eller snusing, men flere andre har sluttet å snuse forteller de. Ingen sier at de har brukt hasj over en periode, men to til tre antyder at de har prøvd.

Bare tre av de vi snakket med hadde deltatt i undervisning i syvende klasser. Erfaringene med rusmidler og tobakk i de klassene de besøkte var svært ulike, mens det i en klasse ved en skole hadde vært uttrykt at alle bortsett fra ei jente hadde røyket tobakk, hadde så å si ingen røyket i den andre klassen. Eleven som hadde vært i klassen hvor svært mange hadde røyket uttrykte at det var sjokkerende å møte dette. Elevene fra Aktiv Elev hadde møtt dette med å fortelle om hvilke følger det kan ha å røyke og at huden blir stygg og at det er vanskelig å få til gode idrettsprestasjoner. De hadde også snakket og gruppepress, overgangen til ungdomskolen og sex.

Det som kommer frem som negativ kritikk av opplegget, er fra elevene på Ski videregående som hadde Aktiv Elev i fjor. De skulle samarbeide med Drømtorp om å besøke syvende klassene, men dette fungerte ikke tilfredsstillende da de ikke hadde hatt nok tid til å planlegge.

Lærernes erfaringer

Vi har snakket med to av lærerne som er ansvarlig for dette faget. Begge er opptatt av at hovedmålgruppen er de ungdommene som velger dette valgfaget. De ser at ungdommene gjennom året blir mer reflektert og mer bevist. På begge skolen har de i år nektet noen elever å dra ut til syvendeklasser da de ikke synes at ungdommene er modne eller reflektert nok og elevene har selv hatt et problematisk forhold til rusmidler.

Lærerne er opptatt av hvordan elevgruppen er og at dette får betydning for hvordan faget blir det enkelte år. Hvis det et år er flere som har

rusproblemer selv, eller de har lite refleksjoner rundt bruk av rusmidler, kan de i liten grad brukes som rollemodeller i egen skole. Politiets koordinator for det forebyggende arbeidet mener at mange av de unge som har deltatt i dette valgfaget har redusert sitt forbruk av alkohol og flere har sluttet å røyke. Ungdom som det har vært mistanke om har brukt illegale rusmidler har måttet avlegge urinprøver før de har fått delta i undervisning med syvende klassene. Dette har skjedd i samarbeid med politiet.

Vurderinger og utfordringer

Forebygging i skolen er et område som har fått en betydelig oppmerksomhet i de senere årene. Mange ulike program har vært forsøkt, men få har blitt systematisk evaluert. Regjeringen har derfor bevilget midler til et større evalueringsprogram hvor målet er å skaffe til veie kunnskap om hva som kan virke rusforebyggende. Prosjektet kalles Regionprosjektet og skal evalueres av forskere ved Statens Institutt for Rusmiddelforskning (SIRUS). I Regionsprosjektet har Sosial- og Helsedirektoratet anbefalt ulike programmer og tiltak. Av de tiltak som er anbefalt er blant annet Olweus programmet, som er et program mot mobbing og anti-sosial atferd. De rusforebyggende tiltak som skal forsøkes ut, er i utgangspunktet prosjektet som har viste seg å ha en forebyggende effekt i tidligere forskning. Selv om det var et ønske at bare såkalt evidensbaserte tiltak skulle forsøkes ut, har noen kommuner valgt ut andre tiltak. Nesodden har blant annet valgt å bruke Aktiv Elev som et av sine tiltak. Denne omfattende utprøvingen og evaluering vil kunne gi oss mer kunnskap om hva som virker i det forebyggende arbeidet. ⁷

Vi vil vurdere Aktiv Elev opp mot noen konklusjoner og anbefalinger som er trukket på bakgrunn av forskning om rusforebyggende arbeid i skolen, i Norge og internasjonalt. Vegard Schancke ved Nordlandsklinikken kommer i boka ”Forebyggende og helsefremmende

⁷ For nærmere info se: http://www.sirus.no/scripts/cgiip.exe/WService=forebygging/cwindex_8.html?program=d_omneside.html?hPKey8050hParent74

arbeid, fra forskning til praksis” med anbefalinger som er avledet av omfattende forskning (Schancke 2005).

For det første understrekes det at for å få til en effektiv forebygging må forebyggingen alltid tilpasses lokale forhold. Aktiv Elev oppsto som en idé og et samarbeid lokalt i Ski kommune. Det tok utgangspunkt i et lokalt problem og de fant lokale løsninger. Ved å starte opp med et nytt tiltak har man skapt stort engasjement. Dette har gitt prosjektet en god start.

Videre skriver Schancke at

Aktiv deltagelse av elever synes å være en forutsetning for gjennomføring av hensiktsmessige tiltak. Mye taler for at interaktive læringsopplegg med ressursorienterte tilnærminger er den mest lovende innretninger på programmer og tiltak (Schancke 2005: 79)

Blant annet så anbefales læring som tar utgangspunkt i aktiv deltagelse som problembasert læring. Både ved Drømtorp videregående - og ved Ski videregående skole legges det opp til at dette er elevstyrte og at det er elevens interesser som preger faget. På spørsmål om hvordan de opplevde styring av faget svarte en av elevene:

Lærerne er støttepersoner. Hun veileder oss på en måte. Hun setter oss i gang...Det var opp til oss om vi ville gjøre noe. Fikk avis oppgaver, for å sette oss i gang, skrev ikke opp på tavla at vi skulle gjøre det og det.

Elevene understreker at de opplever at de har fått ansvar og at de har lært mye av nettopp dette. De sier også at de er glad det ikke er en lærebok for da ville det blitt mer som andre fag og dette skal være noe annet. I timene har de tatt i bruk pedagogiske virkemidler som film, ekskursjoner og dialog. Også når det gjelder de to felles dagene for alle Aktive Elever i Follo, er det elevene som i stor grad velger tema og foredragsholdere. Også i brosjyren om Aktiv Elev understrekes det at dette er elevstyrt og et annerledes valgfag.

Vi ser her at Aktiv Elev slik det er utformet på skolene i Ski tilrettelegger for aktiv deltagelse fra elevene og at læreren har rollen som tilrettelegger. Også i møtet med elevene ga de et bilde av stort og levende engasjement og de ga uttrykk for at de selv var aktive. Det synes som Aktiv Elev er utformet slik at elevene som har valgt dette valgfaget opplever at de kan komme frem med sine erfaringer og søke ny kunnskap. Valgfaget er utformet som et elevstyrt fag der læreren inntar mer en veilederrolle enn en rolle som tradisjonell foreleser. Dette legger grunnlag for at de kan oppleve at deres erfaringer står i fokus og de kan skape et klima for å få ny kunnskap og for å få et bevist forhold til bruk av rusmidler og hjelp til å ta valg og å si nei. Dette grunnlaget for dialog er viktig og bør videreutvikles.

I tradisjonell rusforebygging har man fokusert på hvor man kan havne hvis en begynner å bruke rusmidler og det har vært mye fokus på virkningen av de ulike rusmidlene. Et fokus på korttidseffekter som fokus på vold og tap av kontroll synes mer hensiktsmessig enn å fokusere på langtidseffektene (Schancke, 2005). Ungdommen vi har intervjuet er opptatt av begge forhold. De sier at de både vil fortelle syvende klassene om hvor ”dette kan ende”, med fokus på tungt misbruk og overdoser. De referer til trappetrinnsmodellen, hvor røyking av sigaretter kan føre til misbruk av heroin og at du kan bli ”hektet” hvis du prøver. På den annen side er de opptatt av effekter her og nå. At det å drikke kan føre til at du mister kontrollen. ”Det er flaut å bli lempa rundt. Du kan ikke hjelpe deg sjøl, det er ingen kroppsdel som fungerer”. Særlig jentene er opptatt av at yngre jenter må være oppmerksomme på at de ikke vet hva de tåler og at de kan miste kontroll. I forhold til tobakk er de mer oppmerksom på langtidseffektene. I ungdommenes egen presentasjon av valgfaget beskrives en ”trappetrinnsreaksjon” som starter med alkohol og som kan ende i et belastet miljø.

I perioder har det i tradisjonell rusmiddelforebygging blitt brukt tidligere rusmiddelbrukere i undervisning. Denne undervisningen har hatt fokus på hvordan det kan gå, hvis en ikke sier nei til illegale rusmidler. Dessuten har det vært mye fokus på virkninger av de ulike stoffene. Forskning på ”skremselsundervisning” viser liten, ingen eller negativ effekter skriver Schancke, og at fokus på virkninger som angår ungdom her og nå synes mer hensiktsmessig (2005).

Flere av ungdommene vi intervjuet hadde sett og hørt historier om ungdom som hadde blitt ”hekta” av å få pensla stoff, eller at jenter var blitt gravide og måtte slutte skolen i 10. klasse. Dette fortalte de med stor innlevelse og med engasjement under intervjuet. Det kom også frem under intervjuene at de tror at flere ungdommer kan stoppes fra å utvikle et rusmiddelmisbruk hvis de får møte en som har hatt problemer og som virkelig vet hvordan dette er. De som har møtt misbrukere gjennom andre undervisningsopplegg forteller at det har vært viktig for dem.

Da det ikke var ønskelig at vi deltok inne i klassene under undervisningen har vi ikke nok grunnlag for å treffe sikre konklusjoner på dette området. Vi vet ikke hvordan elevene vil formidle kunnskap og erfaringer inn i klasserommet til syvende klasser. Hvorvidt de vil bruke ”skrekkehistorier” og om de vil formidle kunnskap om stoffene vet vi ikke. Det elevene sa til oss var at de ikke skal skremme og heve pekefingeren.

Vi vil understreke behovet for at ungdommene får en god trening og opplæring for å håndtere situasjonen i syvende klassene. Vi har kun snakket med to elever som har hatt besøk av Aktive elever, begge sier at de husker besøket godt og at det gjorde inntrykk på dem, selv om den ene forteller at hun så de samme ungdommene en uke etter og da gikk de og røyka og drakk. Det er dessuten viktig at de selv bruker pedagogiske metoder som stimulerer syvende klasser til å være aktive. Vi ser en fare for at disse timene kan fort bli en enkelt stående

”happening” hvis det ikke settes inn som en del av det forebyggende arbeide. Skal det forebyggende arbeidet ha noen effekt må det setts i sammenheng med en helhetlig tilnærming på helse og miljø (Watne og Øiern 2005).

Ungdommene vi intervjuer er opptatt av at de skal møte syvende klassene uten at læreren er tilstede. Det at de så sterkt understrekes at dette skal være et rom der unge møter unge og at det ikke skal være voksne tilstede kan bidra til at det kan bli vanskelig å skape en åpen dialog med voksne, noe som understrekes som viktig i det forebyggende arbeidet (Schanche 2005).

Aktiv Elev bygger på en forståelse av at ungdom er modell for ungdom. Derfor settes ungdom sammen av ungdom fra to ulike skoler. Ungdommene har svært ulik erfaring med rusmidler og de har hatt ulike gruppetilhørigheten. Dette vil prege deres møte med syvende klassene og de vil treffe barn på ulik måte. Derfor er det å sette sammen grupper av elever fra begge skolen og da gjerne med ulike erfaringer et godt grep for å synliggjøre forskjeller. Dette legger et grunnlag for at ungdom med svært ulik erfaring kan møtes og utveksle erfaringer og undervise sammen.

Vi tror ikke at det har noen direkte negativ effekt hvis de formidler ”skrekkhistorier” eller trappetrinnsmodeller, som det innenfor rusmiddelforskning i dag stilles spørsmålstegn ved, men vi tror heller ikke at dette har stor verdi som forebygging. Flere av de vi har snakket med som kjenner til Aktiv Elev mener at dette har en forebyggende effekt hos syvende klassene som de besøker og ungdommene skriver også det i info. avisen. ”Men vi har konkrete eksempler på at ungdom har fått en endret holdning til rusmidler etter møte med og påvirkning av Aktiv Elev”. Mens læreren som er ansvarlig for valgfagene har et større fokus på holdnings endring hos de elevene som har valgfaget.

Videre anbefales det at en i det rusforebyggende arbeidet trekker inn foreldre. ”Diskusjon om rusbruk må baseres på dialog mellom ungdom og voksne” (Schancke 2005). Elevene i Aktiv Elev hadde et klart og uttalt ønske om å snakke til foreldrene til syvende klasser de hadde undervist og de beklaget sterkt at dette var det ikke blitt noe av. Også foreldre som er med i Aktiv Voksne uttrykker et ønske om å få til at samarbeid med Aktiv Elev.

Tidligere har det vært et samarbeid om foreldremøter mellom Aktiv Voksen og Aktiv Elev. Skal dette videreutvikles og brukes som en forebyggende strategi er det viktig at ungdommene gis en klar rolle og nødvendig trening. Vi har snakket med to informanter som jobber med barns og ungdom som hadde hørt at ungdommene fikk en rolle som en slags eksperter på ungdomsmiljøer og rusmiddelbruk, vi tror en slik rolle er uheldig. Skal dette gjennomføres mener vi at det er viktig at flere aktører er inne i bildet i planlegging og gjennomføring.

Vi har på bakgrunn av de dataene vi har samlet inn ikke grunnlag for å konkludere hvorvidt Aktiv Elev som besøker syvende klasser har en rusforebyggende effekt på syvende klassene de besøker. Det synes som det å møte elever i syvende klasse er viktig for de som velger valgfaget og derfor må vurderes i forhold til dette. For at dette skal ha en større mulighet for å være forebyggende bør det sikres at den skolen som får besøk setter dette inn i en større sammenheng. Skal dette utvikles videre tror vi at det bør bygges mer inn i en helhetlig tilnærning til helsefremmende tiltak som er på den enkelte barneskole enn hva det synes å være i dag.

I målene for Aktiv Elev heter det at elevene skal brukes i det rusforebyggende arbeidet på egen skole. Dette vektlegges i liten grad av de elevene vi har intervjuet heller ikke i brosjyren om Aktiv Elev er dette vektlagt. Dette er et potensial som kan brukes mer. Vi vil derfor foreslå at Aktiv Elev ser om de kan bruke elevene mer inn i

jevnaldergruppa på sin egen skole og at de i større grad samarbeider om kartlegginger og forebyggende tiltak i egen skole. Det at Aktiv Elev går over et år og at det i løpet av det året skapes tillit og dialog tror vi kan legge grunnlag for en bevisst holdning til rusmidler blant disse ungdommene. Vi vil også anbefale at det rettes fokus på tilgjengelighet av rusmidler særlig alkohol da det er det forebyggende virkemidlet som har viste størst effekt (Horverak m. fl 2001).

Oppsummering

Aktiv elev er et valgfag som bygger på og tar i bruk elevene som ressurser og bruker deres engasjement. Valgfaget ser ut til å ha en struktur og oppbygning som gir elevene som velger valgfaget en mulighet til å reflektere over egen holdninger og valg. Dette kan bidra til å forebygge rusproblemer. Dette legger et grunnlag for at de blir bevisst eget bruk av rusmidler. På bakgrunn av dette ser vi ingen grunn til å ikke fortsette med dette valgfaget. Hvorvidt Aktiv Elev virker forebyggende på de syvende klassene kan vi imidlertid ikke slutt ut fra denne evalueringen. Hvorvidt de er forbilder for ungdom med rusproblemer er også usikkert, men de kan bidra til å aktualisere tema og problemstillinger som angår flere i ungdomsmiljøer de deltar i. Det synes som de aktive elevene i liten grad brukes til å formidle kunnskaper om rusmidler og holdninger om rus til andre ved sin egen skole, dette kan være et potensial som kan brukes mer.

--

”Det skal en landsby til for å oppdra et barn”

Fra brosjyren til Aktiv Voksen

Bakgrunn og målsettinger

Aktiv Voksen er et samarbeid mellom foreldre, barnehage, skole og SFO. Aktiv Voksen ble etablert i 2001. Aktiv Voksen hadde sitt utspring i AL. Et par initiativtakere⁸ hadde tidligere møttes gjennom Aktiv Elev-prosjektet, og ble enige om å starte med Aktiv Voksen. Høsten 2002 vedtok AL å søke deltakelse i ”Skal - Skal Ikke”, som er et verdiprosjekt i regi av Kristent Pedagogisk Forbund. Fra og med 2003 er ”Skal - Skal Ikke” og Aktiv Voksen integrert i ett og samme prosjekt. ”Skal - Skal Ikke” avsluttes sommeren 2005, men Aktiv Voksen i Ski kommune videreføres.

I prosjektbeskrivelsen til Aktiv Voksen står det: ”Det handler om det Gode Møtet mellom barn og voksen. Det handler om å Våge Velge Være Voksen”. I prosjektbeskrivelsen står det også at prosjektet skal være et ”grasrotprosjekt”, hvor deltakerne selv bestemmer arbeidsmåte og tema i prosjektperioden.

Videre, i informasjonsbrosjyren for Aktiv Voksen barnehage og barneskole står det:

Aktiv Voksen ønsker sammen med fagfolk å dele og formidle kunnskap om forhold som skal bidra til at våre barn vokser opp som trygge, sterke barn med positivt selvbilde og sosial kompetanse. Målet er bl.a. å redusere mobbing, kroppsfiksering, tidlig debut på alkohol med mer.

I prosjektbeskrivelsen til Aktiv Voksen beskrives de overordnede målene for prosjektet:

De overordnede målene i ”Skal - Skal Ikke” er:

- gode og trygge oppvekstvilkår med plass for mangfoldet
- en aktiv familiepolitikk som gir barn en god start

6. Aktiv Voksen

⁸ Jostein Sandvik fra politiet, Terje Borgersen, og senere Anne Skaarud.

- mulighet til selvstendighet og egenutvikling
- medansvar og innflytelse over eget liv og i samfunnet
- solidaritet, ansvar og respekt for andre

Aktiv Voksen ønsker videre tydelige voksne som:

- hjelper barn og finne svar
- tilrettelegger for å ta valg
- lærer barn å bry seg om seg selv og andre (selvfølelse og empati)

Et effektmål er å skape nettverk og systemer der foreldre og fagpersoner lar seg begeistre, kjenne ansvar for hverandre og deler erfaringer og kompetanse (fra prosjektbeskrivelse AV).

Organisering

”Skal - Skal Ikke” er et verdiprojekt i regi av Kristent Pedagogisk Forbund, iverksatt etter initiativ fra Barne- og Familiedepartementet. Det bevilges ikke penger gjennom prosjektet, men ”Skal - Skal Ikke” tilbød hver av de lokale prosjektene en mentor. ”Skal - Skal Ikke” har en egen styrings- og ressursgruppe på nasjonalt nivå. Denne består av en elev- og foreldrerepresentant, representanter fra Utdanningsforbundet, statlige høyskoler, Læringscenteret og en utdanningsdirektør. I tillegg er det et nettverk av fagpersoner til disposisjon.

Lokalt er Aktiv Voksen forankret i AL, ved at representanter for Aktiv Voksen inngår i AL. Aktiv Voksen har blitt utvidet til ikke bare å gjelde ungdomsskole, men er også rettet mot barnehager, SFO og barneskoler. Prosjektet skal støtte oppunder BRM – barns rett til medvirkning i barnehagene og Dan Olweus’ tiltaksprogram mot mobbing i skolene. SLT-koordinatoren sier hun har ønsket å koble AV-arbeidet til Dan Olweus prosjektet i skolene, blant annet for å tydeliggjøre at dette

handler om noe skolene allerede jobber med. ”Vi ønsket bare å bringe inn en tilleggsdimensjon, med mer vekt på hjem-skole koblingen”.

Aktiv Voksen har en egen prosjektgruppe som består av barnehageetaten, representert ved etatsjefen, to styrere fra barnehagene, en SFO-leder, rektorkollegiet representert ved en tidligere rektor, skolene representert ved en lærer, barnevernet, PPT, helsestasjon/skolehelsetjenesten, foreldre fra kommunale FAUer, foreldre fra SU (samarbeidsutvalget i barnehagene) og SLT-koordinatoren. Det var en av initiativtakerne til AV, som søkte AV inn i ”Skal - Skal Ikke”, som tok kontakt med ulike personer for å danne en prosjektgruppe. Dette ble diskutert med SLT-koordinatoren, men ble ikke tatt opp i AL.

I forbindelse med utarbeidelse av ressurspermer for foreldre (som vi kommer nærmere inn på nedenfor) ble AV delt i to grupper; en for skole og en for barnehage. Det har også blitt arrangert større seminarer, for å få innspill til utarbeidelse av ressurspermene fra foreldre både i barnehagene og i skolene.

Magne Raundalen er mentor og organisasjonen ”BarneVakten” er delmentor for Aktiv Voksen i Ski i prosjektperioden. Mentor Magne Raundalen har deltatt på to av møtene til Aktiv Voksens arbeidsgruppe, for å komme med innspill til utarbeidelse av ressurspermene.

Aktiv Voksen skal bli implementert som en del av KFAUs (Kommunalt foreldrenes arbeidsutvalg) arbeide rettet mot FAU (Foreldrenes arbeidsutvalg) og foreldrekontakter (prosjektbeskrivelse Aktiv Voksen). Aktiv Voksen er altså tenkt som en midlertidig ordning, der arbeidet etter hvert skal forankres i FAU og KFAU.

Hovedtiltak i prosjektet

Hovedtiltaket i prosjektet AV har vært å utarbeide et arbeids- og informasjonsverktøy (ressurspermer) som skal gi kunnskap og være et redskap til bruk for foreldrekontakter i barnehage og skole (0, 1., 4. og 7. klasse) i forhold til overgangsfaser mellom:

- Barnehage/skole/SFO
- Småskole/mellomtrinn
- Mellomtrinn/ungdomsskole

Andre tiltak i Aktiv Voksen er:

Fag- og foreldrekonferanser

Informasjon/markedsføring av Aktiv Voksen/invitere foreldre til deltakelse

Finansiering av tiltakene

Ressurspermene

Ressurspermene er altså et alderstilpasset arbeids- og inspirasjonsverktøy, som skal gi kunnskap og være et redskap til bruk for foreldre. Permene er produsert med prosjektmidler fra Østnorsk kompetansesenter og Ski Tryggere Lokalsamfunn. Trygg Trafikk, Akershus har bidratt med støtte til brosjyrer. Etter planen skal permene oppdateres hver vår for å deles ut til nye foreldrekontakter på 1. og 8. årstrinn. Permene ble første gang delt ut på skolene høsten 2004. Målet er at permene for barnehagene skal være ferdig til utdeling høsten 2005. Totalt har 350 permer blitt delt ut. Foreldrekontakter fra 1. t.o.m. 10. årstrinn, personalet på skolene, SFO og fritidsklubbene har fått permene. Informasjon om permene er gitt til alle personalgruppene på skolene og lokale- og det kommunale FAU. Fire personalgrupper i SFO har fått informasjon om permene.

Ett av de viktigste virkemidlene i arbeidet innen AV er altså utarbeidelsen av ressurspermene for foreldre. En foreldrekontakt i hver gruppe på hvert trinn får permene. Lærerne på hvert trinn har fått

permer. I AV mener man at det er viktig å få til samspill mellom kontaktlærere og foreldre. I følge en av initiativtakerne til Aktiv Voksen har en av målsettingene med å utarbeide permene vært at arbeidet skal gjøres mindre personavhengig, og bli et redskap som lettere kan videreformidle kunnskap og informasjon fra foreldre til foreldre.

Når det gjelder innholdet i ressurspermene så er det litt om rollen som foreldrekontakt, litt praktisk informasjon om ulike etater (skolehelsetjenesten, PPT og barnvernstjenesten) og en del bakgrunnsstoff for diskusjoner knyttet til rus, mobbing, kroppsfixering, sexpress, tagging og media. Fokus på akkurat disse temaene har sin bakgrunn fra diskusjoner på foreldrekonferanse der både fagpersoner og foreldre deltok. I følge initiativtakerne bak AV er disse ressurspermene ment som en bakgrunn for temaer man kan ta opp på FAU-møter og foreldremøter i klassene. Han uttrykte videre at FAU tradisjonelt har vært mer opptatt av skolehverdagen, og vært begrenset til foreldrenes kompetanse. Han mente at det derfor har vært mer begrenset hvilke tema som har blitt tatt opp til diskusjon på møtene. ”Nå som det er forankret i Aktiv Voksen har vi fokusert mer på forebygging, overgangsfaser og samarbeid hjem-skole”. Målet er å la foreldremøtet bli noe annet enn énveis skoleinformasjon, og å bygge nettverk mellom foreldre. Man ønsker å øke engasjementet blant foreldre, og å nå ut til stadig flere. Ressurspermene er ment som et hjelpemiddel som skal bedre foreldremøtene og sette i gang aktiviteter, for eksempel overnattingsturer med ungdom og foreldre.

Foreldrekonferanser

Det har blitt arrangert flere foreldrekonferanser i regi av Aktiv Voksen. Målet har vært å øke engasjementet blant foreldrene og å gi foreldrekontakter faglig påfyll. Følgende konferanser har vært arrangert:

- April 2003, der temaet var ”Det gode møte mellom barn og voksne”. Magne Raundalen deltok, og det var ca 150 deltakere. Målgruppen var

ansatte i barnehage, SFO, skole og ansatte fra andre avdelinger i kommunen som arbeider med barn og ungdom.

- Oktober 2003, temaet var ”Et godt oppvekstmiljø, hva kan foreldre og ansatte i skolen, SFO og barnehage gjøre sammen”. Magne Raundalen deltok, sammen med foreldre og fagfolk (ansatte i barnehage, SFO og skole). Ca 450 deltakere.

- April 2004, tema var ”Barns mediehverdag”. Stig Rune Lofnes fra ”BarneVakten” deltok. Foreldrerepresentanter, foreldre, fagfolk i barnehage, SFO, skole, politi, barnvern, PPT, helseetaten deltok. 150-200 deltakere.

- Oktober 2004, tema ”Foreldremedvirkning”. Foredragsholder var Per Arne Berg, spesialkonsulent ved Utdanningsakademiet. Mellom 150-200 deltakere, både foreldre og ansatte i kommunen.

I tillegg til foreldrekonferansene tok barnehagesjefen, som følge av et sterkt foreldreengasjement, initiativ til at det ble laget en arbeidsgruppe for overgangen barnehage/skole. Her sitter styrere for barnehagene, rektorer, PPT og SFO.

”Skal - Skal Ikke”- konferanse

18. – 19. april 2005 arrangerte Ski kommune, i samarbeid med Verdiprosjektet ”Skal - Skal ikke” en konferanse i Ski; ”Fra passiv tilskuer til aktiv medspiller’ – Engasjerte innbyggere skaper framtidens lokalsamfunn”. Blant foredragsholderne/innledere var representanter fra ulike kommunale etater, forskere og representanter fra ulike utvalg og tiltak innen SLT-arbeidet. I tillegg var en representant for Kultur og kirkedepartementet og fra Barne- og Familiedepartementet tilstede. Invitasjonen gikk vidt ut, til departement, fylkekommuner, kommuner, politidistrikter, ”Skal - Skal Ikke”- nettverk, SLT-nettverk, Trygge lokalsamfunn-nettverk og Helse- og miljøkommuner. Konferansen var rettet mot ansatte i kommuner, pedagoger og andre fra barnehager og skoler, de som arbeider med barn og ungdom på ulike arenaer og beslutningstakere på alle nivåer. Både kommunen og AL sto bak

konferansen. SLT-koordinatoren mente at dette måtte være et kommunalt arrangement, ettersom de hadde det økonomiske ansvaret, planlegging måtte foregå på dagtid osv. I etterkant har hun erfart at AL har et stort eieransvar for konferansen. ”Det er bra, men samtidig må vi få et klarere ansvarsforhold mellom kommunen og AL”.

I en vurdering av konferansen i etterkant, konkluderer konferansegruppen med at en positiv effekt av en slik konferanse kan være at man får presentert temaer internt for kommunens ansatte, for innbyggerne og at man får spredt arbeidet i regionen (møtereferat fra konferansegruppen 27.04.05).

Dette var en avslutningskonferanse for ”Skal - Skal Ikke”-prosjektet. Under konferansen fikk AL ”Skal - Skal Ikke”-prisen av Verdiprosjektet ”Skal - Skal ikke”. Noe av begrunnelsen var at det var kort fra ord til handling i prosjektet, at man kan vise til redusert kriminalitet og at man har satt fokus på de voksnes medansvar⁹.

Hvordan opplever foreldrene og de involverte partene tiltakene i Aktiv Voksen?

For å få vite mer om erfaringen i arbeidet med Aktiv Voksen har vi av tidsmessige grunner avgrenset oss til skoletrinnet. Dette fordi man har kommet noe lenger i arbeidet med ressurspermene her enn i barnehagene. Det er fem ungdomsskoler og ni barneskoler i Ski kommune. På en barneskole og en ungdomsskole har vi deltatt på FAU-møter og intervjuet foreldre, på de andre skolene har vi sendt ut en kort spørreliste på mail til FAU-lederne. Vi har utenom dette innhentet data fra medlemmer av prosjektgruppen og SLT-koordinator om arbeidet i Aktiv Voksen.

⁹ <http://www.ski.kommune.no/Article.aspx?ID=2638>

Generelle erfaringer med arbeidet

I følge SLT-koordinatoren er noen av målsettingene å få foreldre til å danne nettverk, slik at de kan samarbeide med andre foreldre. Ettersom skolen er den viktigste arenaen for ungdom er det viktig å komme inn her. Hun opplever at det har vært noe mer vanskelig å engasjere foreldre på skolen enn i barnehagene. Likevel er det foreldrepermene til skolene man har kommet lengst med. AV skal være grasrotbasert, og SLT-koordinatoren uttrykker at det ikke ligger noen føringer i opplegget. SLT-koordinatoren understreker at det er viktig å forankre AV i FAUene: ”Vi jobber i forhold til det kommunale FAU og de lokale FAU’ene på den enkelte skole. Det er min kjepphest, skal dette arbeidet leve må det forankres i det kommunale og lokale FAUene”. Ressurspermene er levert ut på alle skoler, og SLT-koordinatoren mener det nå er opp til foreldrene å jobbe sammen med kontaktlærere og rektorer for å få flere foreldre og lærere med.

Som nevnt er noe av målsettingen blant initiativtakerne bak AV at FAU-arbeidet skal fokusere mer på forebyggende arbeid, hjem-skolerelasjoner, og ikke kun på skolehverdagen.

Tilbakemeldingen fra de foreldrene vi har vært i kontakt med er imidlertid at de i liten grad ser at FAU-arbeidet skiller seg fra FAU-arbeidet i andre kommuner. Foreldrene sier de er klar over at målet for AV er å skape et videre engasjement, men at de samtidig tviler på at foreldre i Ski er mer engasjerte enn andre steder. Videre mener de det viktigste med FAU-arbeidet er å bedre miljøet på skolene, ved for eksempel å fokusere på mobbing, framfor å fokusere så mye på hjem-skole relasjonen. Foreldrene uttrykker at de syns det positivt at man ønsker å øke engasjementet. Likevel kommer det fram at det er en del usikkerhet knyttet til hvordan engasjementet skal brukes. En av foreldrene sier det slik:

Jeg skjønner at målsettingen er at foreldre skal engasjere seg mer, men det er litt vanskelig å skape et generelt engasjement. Det må knyttes til noe mer konkret, noen spesielle saker eller

tema. Kunne sikkert engasjert oss hvis det var noe spesielt, men vanskelig ellers.

Noen foreldre etterlyser også en sterkere involvering fra skolens side, ved at lærerne kunne tatt tak i ulike problemer, og jobbet mer aktivt med foreldregruppen for å forebygge for eksempel rusmisbruk.

Bruk av ressurspermene i barneskole og ungdomsskole

Foreldre i FAU på de utvalgte skolene har fått permene, men de uttrykker at de er usikre på hvordan de skal brukes. De fleste sier at de oppfatter permene som veldig springende, at det blir mange tema. Enkelte av dem vi snakket med etterlyser mer konkrete eksempler på hvordan ressurspermene skal brukes, eller en ”kjøreplan” for prosjektet. For eksempel etterlyser foreldrene at permene er klarere på hvilke verdier man ønsker å fremme, og ikke bare nevne at man ønsker å styrke ”verdier”, eller at man ønsker ”tydelige voksne”.

En annen tilbakemelding vi fikk var at permene ser greie ut, men ”det ingenting som engasjerte sånn umiddelbart”. Noen foreldre mente at det kanskje ville vært lettere å bli engasjert om det var noen konkrete problemer på skolen eller i ungdomsmiljøet. Det ser med andre ord ut som det er vanskelig å skape et generelt engasjement i foreldregruppen, som ikke er knyttet til et konkret tema, eller et definert problem.

Når det gjelder koblingen til ”Skal - Skal Ikke”, så var det ingen av de foreldrene vi snakket med som hadde noe videre kjennskap til dette. Noen hadde hørt om ”Skal - Skal Ikke”, men hadde ikke kjennskap nok til det til at de ønsket å kommentere det.

I tillegg til de to skolene vi har vært inne på, har vi også gått gjennom FAU-referater på en del andre skoler¹⁰. Vi har også kontaktet ledere av FAU for de andre skolene for tilbakemeldinger.

På en av disse skolene har FAU hatt møte med alle foreldrekontaktene, for å gjennomgå permene og få informasjon og tilbakemelding på hvorvidt permene er tatt i bruk. En representant fra Aktiv Voksen deltok på møtet, og kom med tips til foreldrekontaktene om hvordan permene kan brukes. Leder av FAU på denne skolen sier likevel at hun ikke tror permene brukes så mye. Dette begrunnes i at foreldrene har mye å gjøre, og at foreldrene ikke har tid til å engasjere seg så mye. FAU-leder på en annen skole fortalte at de skal sende ut en forespørsel om tilbakemelding på permene i forbindelse med ”vervekampanje” for nye medlemmer til FAU. Tilbakemeldingen fra en tredje skole er at foreldrene synes det er mye bra informasjon i permene, og ikke minst at det er ”et langt skritt fra tidligere ’ingenting’”.

På de fleste skolene har de altså gått gjennom permene på møte med foreldrekontaktene, men det er uvisst hvor mye permene brukes i det daglige.

Barnehagene

I denne evalueringen har vi ikke sett på arbeidet i barnehagene. Likevel har vi fått med noen erfaringer derfra, gjennom samtale med SLT-koordinator, etatsleder for barnehagen og andre i AL, AU og SG. Tilbakemeldingene her er at Aktiv Voksen har hatt mer gehør blant de ansatte i barnehagene enn i skolene.

Etatsleder for barnehagene har jevnlig møter med styrerne for alle barnehagene, der hun informerer og prøver å motivere til forebyggende arbeid, der SLT-koordinator også har deltatt.

I tillegg til arbeidet med ressurspermer for barnhagene arbeides det også med overgangsfaser mellom barnehage og skole.

Erfaringene har vist at det har vært vanskeligere å få rektorer til å engasjere seg i arbeidet enn tilfellet har vært med styrerne i barnehagene. Betydningen av å bygge nettverk mellom foreldrene, ikke bare mellom foreldre og ansatte i skole/barnehage understrekes. Dette

¹⁰ De som har vært tilgjengelig på internett.

ses på som en viktig forutsetning for å skape trygge, gode oppvekstvilkår, som igjen er en del av det kriminalitetsforebyggende arbeidet.

Samordning med andre tiltak innenfor SLT

I følge en av initiativtakerne til AV var tanken at Aktiv Elev skulle være på skolen samme dag som det var FAU-møte, slik at foreldrene kunne ha et felles møte med elevene. Dette har i liten grad vært tilfellet så langt, men fra AV sin side er det ønsket om å få det til etter hvert. SLT-koordinator har også uttrykt ønske om å få til dette, men mener skolen og FAUene må være mer aktive for å få til dette. Foreldrene vi snakket med hadde liten kjennskap til Aktiv Elev, AL og det øvrige SLT-arbeidet i kommunen. En sa det slik: ”Jeg synes alt dette blir veldig overlappende. Jeg får ikke helt tak i hva det går ut på, selv om jeg skulle jo gjerne deltatt mer”. Videre sa foreldrene på Siggerud at de følte at alt arbeidet rundt SLT er mer knyttet til Ski og Langhus, mens de som bor lengre unna sentrum ikke er så involvert i prosjektet.

Betydning av å være en del av ”Skal - Skal Ikke”

Når det gjelder hvilken betydning det har hatt for AV at de har vært knyttet til det nasjonale prosjektet ”Skal - Skal Ikke”, så sier en av initiativtakerne i AV at det har vært en viktig inspirasjon, særlig i forbindelse med foreldrekonferanser, med profesjonelle foredragsholdere. Han mener videre dette har bidratt til et bedre samarbeid mellom hjem og skole. ”Jeg synes vi har fått til et fint engasjement i foreldregruppa. Tror det har gjort foreldre tryggere i foreldrerollen. Vi må tørre å vise at vi er voksne, at vi står for noen verdier”. Videre tillegger initiativtakerne av AV at det har vært en viktig inspirasjon å ha en mentor i prosjektet. I en evaluering av mentorordningen andre steder har det også kommet fram at mentorordningen er en positiv ordening som styrker motivasjonen og gir støtte til prosjektet (Sundnes 2004). Det blir også slått fast i denne evalueringen at mentor, som gjerne er en kjent fagperson, kan bidra til å

markere betydningen av prosjektet overfor foreldrene (Sundnes 2004: 33).

Vurderinger og utfordringer

Ut fra vårt materiale ser ut til at målsettingene i AV er noe uklart for foreldrene. Prosjektet og dets ideer er klart for SLT-koordinator, og de som er involvert i AV, men det kan se ut til at det burde vært formidlet tydeligere for foreldrene hvordan det er tenkt at foreldrene skal involveres og jobbe med prosjektet. Det kan tenkes det har vært for ”ovenfrastyrt” i begynnelsen, slik at foreldrene ikke har fått tilstrekkelig eierforhold til prosjektet.

En av målsettingene, slik det blir formidlet av SLT-koordinatoren og de som sitter i arbeidsgruppene til AV, er å skape et engasjement i foreldregruppen. Som vi har sett sier flere foreldre at det er vanskelig å bli engasjert uten at det knyttes til spesielle problemer eller temaområder. Det synes også litt uklart hvordan det engasjementet som skapes eventuelt skal brukes. Det er imidlertid ikke gitt at økt engasjement blant foreldre bidrar til å forebygge kriminalitet.

Dersom man med økt engasjement tenker i retning økt bevissthet, eller refleksjonsnivå, så er permene et godt utgangspunkt. Det kommer likevel tydelig fram at det er uklart for foreldrene hvordan disse permene skal brukes. Vi mener derfor det i større grad burde vært eksemplifisert hvordan man kan skape diskusjoner på foreldremøtene rundt ulike tema. Det vil også hjelpe de foreldrene som ikke er vant til arrangere slike diskusjoner, og det kan gjøre det enklere og mindre tidkrevende for foreldrene å sette i gang diskusjoner på møtene. Deltakelse på foreldrekonferansene viser at det er forholdsvis stor interesse blant foreldrene for mer kunnskap om ungdomsmiljøet. Det er viktig å heve kunnskaps- og refleksjonsnivået blant foreldre, også rundt tema som ikke nødvendigvis er et uttalt problem, men som kan tenkes å skape problemer i ungdomsmiljøet senere. Det faktum at det er mange

foreldre som møter opp på konferanser viser at interessen er til stede. Det er derfor viktig å tilrettelegge i større grad for diskusjoner også på foreldremøtene. Dette mener vi altså kan gjøres ved å eksemplifisere tydeligere hvordan diskusjoner kan legges opp.

På bakgrunn av vårt materiale ser det ut til at arbeidet rundt Aktiv Voksen har lite fokus mot innvandrere eller innflyttere. Arbeidet rundt Aktiv Voksen kunne i sterkere grad lagt vekt på at dette også handler om hvordan man kan bygge nettverk rundt foreldrene, og da med særlig vekt på hvordan man skal ta imot nye foreldre og barn på skolene og i barnehagene.

Det synes som prosjektet har hatt mer gehør i barnehagene enn på skolene. Dette kan ha sammenheng med at barnehagene ofte er mindre og mer oversiktlige, slik at kontakten mellom de ansatte og foreldrene er tettere. Det har også kommet fram at lærere og rektorer ofte føler de har for mange andre pålagte oppgaver, slik at arbeidet rundt Aktiv Voksen ikke blir prioritert. Ett av medlemmene i SLTs Arbeidsutvalg mente det var viktig å understreke at både lærere og rektorer har blitt pålagt mange oppgaver, og at det derfor kan være vanskelig å få dem til å ta på seg enda flere oppgaver. Den samme informanten mente det var viktig at man har en positiv vinkling i ressurspermene, slik at man ikke har en belærende tone overfor foreldrene. Selv om skolehverdagen er travel, ville det være ønskelig om skole tok mer aktiv del i arbeidet rundt Aktiv Voksen. Samarbeidet med lærerne burde styrkes, ikke minst fordi lærere sitter med mye kunnskap om ungdomsmiljøet. Flere har kommentert at rektorene på de ulike skolene burde engasjere seg mer, også i arbeidet med å få flere foreldre til å delta aktivt i arbeidet. Det at lærere og rektorer hadde involvert seg mer aktivt ville kanskje også bidratt til at arbeidet ble ansett som viktigere, og at det hadde vært lettere å få flere foreldre til å jobbe med nettverksbygging.

Utfordringene i arbeidet framover slik vi ser det er med andre ord å gjøre det klarere hvordan økt engasjement skal brukes, hvilke saker

man skal arbeide med, mer aktivt prøve å få med nye foreldre i nettverkene, og få skolen til å ta en mer aktiv rolle. Tilbakemeldingene vi har fått tyder på at mange foreldre har begrenset tid og mulighet til å engasjere seg mer, likevel er dette en viktig mulighet til økt medvirkning fra foreldrenes side, som et innspill til det kommunale systemet. I vurderingen av foreldrenes kjennskap til og bruk av ressurspermene må det også tas med i betraktningen at permene ikke har vært i bruk i særlig lang tid.

Oppsummering

I Aktiv Voksen har man gjennom et frivillige og et kommunalt engasjement klart å skape nettverk der man fokuserer på foreldre-barn relasjonen gjennom barnehage og skole.. Arbeidet har løftet aktuelle problemstillinger og skapt et engasjement i forhold til barn og unges oppvekstvilkår. Arbeidet har vært en del av det nasjonale verdiprojektet ”Skal - Skal Ikke” og har gjennom dette hatt en mentor som har vært med på å gi inspirasjon til arbeidet. Mange foreldre har vært samlet på foreldrekonferanser der ulike tema knyttet til barns oppvekstvilkår er tematisert. I arbeidet har man i den siste tiden fokusert på utarbeiding og formidling av foreldrepermer som skal være en hjelp til å engasjere foreldre lokalt på skolene. Så langt er disse bare brukt i begrenset grad og foreldrene etterspør mer veiledning i forhold til hvordan permene kan brukes lokalt. Skolen og lærerne etterlyses også i større grad i dette arbeidet. Det har heller ikke i praksis vært noen tydelig kobling mellom Aktiv Voksen og Olweus-programmet. Utarbeidingen av en perm for barnehagene er også i gang. Det kan synes som om engasjementet i barnehagene har vært noe større, her har arbeidet i Aktiv Voksen hatt forankring på toppnivå i etaten og styrene i barnehagene har i større grad vært engasjert.

7. Konklusjon

Profilen til det forebyggende arbeidet i Ski

I følge retningslinjene i SLT-permen bør SLT-arbeidet omfatte både byggende og kriminalitetsforebyggende tiltak og at det må bli opp til enkelte kommune hva de vil vektlegge.

I Ski kommune ser vi at det i Ski foregår aktiviteter på alle nivåer av forebygging. Likevel, når vi snakker med våre informanter om dette vil de fleste legge vekt på byggende/primærforebyggende arbeidet i deres forståelse av SLT-arbeidet. Denne forståelsen viser seg i vektleggingen av Aktiv Voksen og Aktiv Elev i SLT-arbeidet, som er tiltak rettet mot alle. En naturlig inkludering av barnehagene i Aktiv Voksen sier noe om denne vektleggingen. Den profilen som SLT-arbeidet i Ski kommune har fått, må også forstås i lys av SLT-koordinators arbeid med Tryggere Lokalsamfunn. Der SLT-koordinatoren tenker disse to funksjonene som en del av det samme, og har en vid og ”byggende” forståelse av kriminalitetsforebyggende arbeid. Det byggende arbeidet karakteriseres i SLT-permen som et fundament det øvrige forebyggende arbeidet tuftes på.

Samtidig påpekes det i SLT-permen at SLT har som sitt første anliggende å identifisere problemområder og utfordringer kommunen har i forhold til barn og unge i faresonen og iverksette tiltak ovenfor dem. Dette er en utfordring Ski kommune står ovenfor. Gjennom samordning av arbeidet i de ulike offentlige etatene, i SLT-AU er dette arbeidet i gang.

Tenkingen rundt kriminalitetsforebygging både innenfor SLT-tenkning og innenfor den lokale tekningen i Ski er i stor grad knyttet til holdninger. Her er det viktig å ikke underkommunisere strukturelle forhold som også virker kriminalitetsforebyggende, med fokus på f.eks begrenset tilgang og gode fritidstilbud.

SLT – samordning eller aktivitetsprogram?

Et av medlemmene i SLT-AU uttrykte at det også var viktig å fokusere på at det var mye samarbeid om barn og unge også utenfor SLT. At det var interessant å fokusere på grensene mellom SLT-arbeid og annet samarbeid. Dette er en interessant kommentar sett i lys av målsetningene for SLT-arbeid som sier at hvis dette skal lykkes må det integreres som en selvfølgelig del av kommunens arbeid i alle etater. Vi har også spurt våre informanter om grensene for SLT-arbeidet. Det som kommer frem er at det er vanskelig å si hvor disse grensene går. Noe av dette kan henge sammen med at man ikke har markedsført SLT godt nok som en samarbeidsmodell, men at den både er blitt oppfattet og delvis har fungert som et aktivitetsprogram. Det at vi i denne evalueringen er bedt om å evaluere to konkrete tiltak, Aktiv Elev og Aktiv voksen, understreker dette.

Det er et viktig premiss i SLT-permen at SLT er et samordningsverktøy og ikke et aktivitetsprogram. Likevel er SLT sentralt også flertydig i forhold til dette. SLT sier om seg selv at det ikke er et aktivitetsprogram, men legger likevel ut en liste over mulige ”SLT-aktiviteter” på nettet. Dette er doble signaler, som igjen speiler seg i arbeidet i Ski kommune.

Måloppnåelse

Når det gjelder målsetningene i prosjektet var disse knyttet til kriminalstatistikken.

- Redusere antall førstegangskriminelle under 18 år
- Redusere antall innbrakte mindreårige under 18 år
- Redusere antall voldsepisoder i skolen

Har man i prosjektet nådd disse målene i løpet av disse fire og et halvt årene SLT-arbeidet har pågått? I første delen av prosjektet opplevde kommunen at kriminaliteten generelt gikk ned. Politistasjonssjef refererte i en informasjonsavis i april 2004 at det fra slutten av 90-årene

og frem til 2003 var en nedgang i på 22% i registrert kriminalitet. Men dette tallet sier ikke noe spesifikt om ungdomskriminaliteten, selv om man kan regne med at nedgangen også merkes her. Politistasjonssjefen opplyste videre at antallet saker med gjerningsmenn under 18 år fra 2002 til 2003 ble halvert. Dette sier noe om at man i denne perioden opplevde en synkende andel førstegangskriminelle under 18 år og antall innbrakte under 18 år. Vi vet imidlertid ikke hva som skjedde i resten av perioden. Politistasjonssjefen opplyste at antall voldssaker fra 2002 til 2003 hadde gått ned fra 25 til 2. Dette tyder på en generell nedgang i voldsaker, men sier mindre om ungdom under 18 år. Når det gjelder voldsepisoder i skolen er det kanskje lite trolig at alle disse blir rapport til politiet.

Når det gjelder statistikken slik den ble presentert i informasjonsavisen i 2005 ble det opplyst at det fra slutten av 90-årene og frem til i dag var en nedgang i kriminalitet på 20%. Dette tyder i praksis på at det har vært en oppgang i kriminalitet det siste året.

Noen kommentarer til dette, først til at man i dette prosjektet har laget noen målsetninger som referer til statistikk, men samtidig ikke har data som fanger opp de forholdene som målsetningene tilsier. Her burde man fra politiets side lagt vekt på å lage systemer som produserte disse data. Vi ser også at SLT-permen legger vekt på politiets rolle i forhold til identifisering og registrering av barn og ungdom som viser uønsket atferd.

Den andre kommentaren vi har er at disse målsetningene i liten grad korresponderer med eller står i forhold til det faktiske arbeidet som blir utført i Ski kommune. I prosjektet har man lagt an en profil der man legger vekt på tidlig forebyggende og byggende arbeid, helt ned på barnehagenivå. På sikt gir målsetningene i prosjektet mening, alle kan si seg enig i at man ønsker å redusere ungdomskriminaliteten, men som målsetninger som gir retning for arbeidet (arbeidsmål) fungerer de ikke. Ønsket man på kort sikt å svare på disse målsetningene burde man satt i

gang en større grad av sekundærforebyggende tiltak rettet mot ungdom i risikozonen. Mange av de vi har intervjuet i forbindelse evalueringen uttrykker avstand til målsetningene; ”men de står nå der”. Noen sier at disse målsetningene nok har større verdi for politiet enn for andre involverte instanser.

På bakgrunn av dette blir heller ikke kriminalstatistikken et gangbart mål på om man har lyktes i SLT-arbeidet i Ski kommune eller ikke. Vi kan altså ikke si at SLT-arbeidet i Ski er mislykket fordi man i løpet av det siste året har opplevd en oppgang i kriminaliteten. Slik som arbeidet er lagt opp i Ski kommune kan man ikke forvente å se resultater i løpet av en fire års periode. Målsetningene som er satt opp i prosjektet blir i så måte vanskelige å forholde seg til.

Oppsummerende kan vi si at er vi kritiske til den måten spesielt politiet har brukt statistikken på for å vise at arbeidet i Ski kommune har noen effekt. Det er vanskelig å trekke direkte årsaksforklaringer fra en generell nedgang i kriminalitet og det kriminalitetsforebyggende arbeidet i Ski kommune. 1. Politiet mangler gode statistiske mål for å fange opp den spesifikke ungdomskriminaliteten. 2. Med en byggende/primærbyggende profil på arbeidet er tidsaspektene mye lenger enn en 5-årsperiode. 3. I tillegg vil det også andre forhold enn det kriminalitetsforebyggende arbeidet være med på å påvirke kriminalstatistikken.

Hvilken betydning har SLT-arbeidet i Ski kommune hatt?

Som vi nevnte innledningsvis er det vanskelig å måle effekten av forebyggende eller byggende arbeid. Vi har imidlertid prøvd å bryte ned de ulike delene, strategiene, i SLT-arbeidet i form av en rekke delspørsmål.

Styring og organisering

Hvordan har organiseringen og styringen i SLT bidratt til økt koordinering og samarbeid innad i kommunen, og i forhold til politiet og frivillige organisasjoner?

I begynnelsen valgte styringsgruppa å prioritere samarbeid med frivillige framfor koordinering og samarbeid innad i kommunen. Samtidig hadde kommunen på dette tidspunktet (og har ennå) et annet forum (FFFA) som arbeidet med koordinering av arbeid for ungdom, dette samarbeidet var imidlertid ikke forankret på ledelsesnivå, men består av folk som arbeider i feltet. Gjennom opprettelsen av SLT-AU i 2003 har imidlertid SLT for alvor gått inn i arbeidet med koordinering og samarbeid innad i kommunen. De erfaringene som foreligger tilsier at dette har vært vellykket og nyttig fordi man i arbeidet har kommet et skritt nærmere en felles forståelse av taushetsplikten og har fokusert på samarbeidsstrukturene i de enkelte etater.

Når det gjelder samordning mellom politi og kommune uttrykker våre informanter at samarbeidet er blitt tettere og bedre etter at SLT-arbeidet kom i gang, spesielt mellom politi, sosialetat og utekontakt. SLT-koordinator har hatt mye kontakt med forebyggende politi og i så måte har SLT-arbeidet styrket koordineringen og samarbeidet mellom kommunale etater og politiet.

I forhold til de frivillige organisasjonene har organiseringen av prosjektet fra starten av med AL skapt en ny samhandlingsarena innenfor barne- og ungdomsarbeidet i kommunen. Dette har vært med på å skape en ”vi-følelse” blant de involverte aktører. Dette kan vi se i forhold til Knudsens begreper om samhandlingsgevinster, kultursynergi, opplevelsen av å være med på noe stort sammen (Knudsen 2004).

Samarbeid og koordinering

Hvilken betydning har økt samarbeid og koordinering hatt for offentlige instansers tjenestetilbud, og for utviklingen av nye tiltak for målgruppene?

Hvilken betydning har så koordineringen og samarbeidet hatt? Innad i kommunen og i forhold til politiet har dette gitt seg konkrete utslag i arbeidet med taushetsplikten, felles rutiner og felles skjema i forhold til hvordan man forvalter denne er i vente. I tillegg vil en kartlegging og formalisering av samarbeidsrelasjonene i kommunen kunne gi brukerne et bedre tjenestetilbud. Videre har økt koordinering gitt seg utslag f.eks i at det er blitt opprettet en arbeidsgruppe som arbeider med overgangen fra barnehage til skole. Medlemmer av SLT-AU peker også på potensialet for etablering og utvikling av nye tverrfaglige tiltak i kjølvannet av arbeidet.

SLT-koordinatoren har også hatt en rolle i forhold til å søke om ekstern finansiering til ulike formål, noe av denne eksterne finansieringen har gått til offentlige instanser som arbeider med barn og unge. Et eksempel her er FFFAs foreldreforum og Stopp langinga-aksjonen.

Når det gjelder samarbeid mellom politi og kommune om å etablere og videreutvikle konkrete tiltak, har dette variert litt i perioder. Politiet har vært sterkt inne i forhold til etableringen og utviklingen av Aktiv Elev, og er fremdeles med her. Politiet har ellers i perioden samarbeidet med kommunen om en ungdomspatrolje som har som formål å være tilstede på ungdomsarenaer. SLT var med på å finansiere dette arbeidet. Når denne finansieringen falt bort har også tilbudet falt bort. Politiet har på grunn av stram økonomi valgt å ikke prioritere dette arbeidet.

I forhold til Knudsens mulige samarbeidsgevinster ser vi at SLT-AU kan bidra til en større klientorientering/brukerorientering gjennom å yte bedre service til brukerne. I tillegg kan SLT-AU som en følge av det

arbeidet de driver på med nå, med kartlegging av samarbeidsrelasjoner, også oppnå en operativ synergieffekt i forhold til synkronisering av arbeidsrutiner og forenkling av administrative rutiner. Samtidig er det viktig å ha et reflektert forhold til kostnadene ved koordinering (Jacobsen 2004). Er koordineringen virkelig nødvendig? Hvilke tiltak kan være fornuftige for å løse et spesielt koordineringsproblem? Hvilke kostnader er forbundet med de enkelte koordineringstiltakene? Har koordineringstiltakene blitt viktigere symbolsk enn som tiltak for å løse konkrete problemer? Her er det viktig å vurdere hvilke samarbeidsfora som er nødvendige for å oppnå en samordning uten ”slitasje”. Dette er en oppgave som SLT-AU nå er i gang med i forbindelse med kartlegging av samarbeidsrelasjoner i de ulike offentlige etater.

Inkludering av frivillige aktører

Hvilken betydning har SLT-arbeidet hatt i forhold til å inkludere frivillige aktører i kriminalitetsforebyggende arbeidet?

I forhold til å etablere og videreutvikle samarbeid med ulike aktører i lokalsamfunnet har SLT fra oppstarten hatt et fokus på dette. Gjennom opprettelsen av AL der ulike frivillige og offentlige aktører samles jevnlig har man prioritert denne type arbeid. Hva har så kommet ut av dette arbeidet? AL har først og fremst vært med på å synliggjøre og løfte frem eksisterende arbeidet, samt sette i gang nye tiltak rettet mot barn og unge i Ski kommune. Aktiv Voksen er et tiltak som har vokst frem gjennom, og blitt forankret i AL. Samtidig har AL bidratt til videreutvikling av idéer hos den enkelte aktør, blant annet gjennom at SLT-koordinatoren har skaffet ekstern finansiering.

Enkeltiltak

Hvordan erfarer brukere og deltakere tiltakene, og hvordan blir tiltakene vurdert?

Dette er forhold vi i begrenset grad har kunnskap om. I denne evalueringen har vi først og fremst konsentrert oss om tiltakene Aktiv Elev og Aktiv Voksen.

Valgfaget Aktiv Elev har gått sin gang siden starten i 2000 og mange elever har etter hvert vært innom dette faget. Vårt inntrykk av Aktiv Elev er et stort engasjement blant elever, og et valgfag med stort potensialet for personlig vekst. Om Aktiv Elev på den andre siden har en forebyggende effekt i forhold til 7. klassinger rusbruk er vi imidlertid noe usikker på. Vi tror imidlertid at det har stor effekt for den enkelte deltaker, også som en representant i et jevnaldermiljøet.

AV vokste frem som et foreldreinitiativ, men med sterk involvering fra SLT-koordinators side. Gjennom AV har man satt fokus på foreldrerollen, og blant annet arrangert flere foreldrekonferanser med stort oppmøte. Et annet tiltak innenfor AV har vært utvikling av ressurspermer. På bakgrunn av den informasjonen vi har, ser det ikke ut til at man så langt har maktet å engasjere foreldre lokalt på skolene i forhold til å ta i bruk permen.

Lokalsamfunnet

I hvilken grad har prosjektet i sin helhet bidratt til å bevisstgjøre og motivere lokalsamfunnet til å ta vare på barn og unge?

SLT-arbeidet i Ski har slik det blir fremstilt en lokalsamfunnsprofil. Aktiv Voksen sitt motto, som også AL har adoptert, ”det skal en hel landsby til for å oppdra et barn” beskrives dette på en god måte. På mange måter kan dette sies å uttrykke et kollektivt ansvar og et ansvar i primære relasjoner. Kriminologen Nils Christie har lenge vært opptatt av samfunnsstrukturenes betydning for utvikling av kriminalitet og hvordan primærrelasjoner i et lokalsamfunn kan virke forebyggende på kriminalitet (Christie 1982, 2004). Enkelt sagt kan det uttrykkes som at nærmiljøer hvor folk kjenner hverandre og føler en nærhet til hverandre

vil ha større barrierer mot å begå kriminelle handlinger mot hverandre enn i samfunn hvor folk ikke kjenner hverandre. AL har noe av denne tanken i seg. I forhold til å få dette til har man ennå et stykke å gå. Ski er heller ikke bare et lokalsamfunn, men en kommune med mange nærmiljøer. Vi ser her et stort potensial i forhold til å knytte et foreldreengasjement på de lokale skolene og barnehagene i Ski nærmere opp til utfordringer i det nærmiljøet der folk bor.

Gjennom AL har man blant de involverte parter skapt et felles engasjement. SLT-arbeidet er også markedsført gjennom medier og konferanser, dette har bidratt til å spre kunnskap om arbeidet og gi et inntrykk av at i Ski kommune ønsker man å gjøre noe positivt for barn og unge. Likevel er det ikke slik at ”folk flest” i kommunen kjenner til arbeidet. Internt i kommunen blir det sagt fra flere hold at arbeidet kunne vært bedre markedsført, de involverte parter kjenner til arbeidet, men det virker mer tilfeldig i forhold til hvordan informasjonen om arbeidet i de ulike fora formidles videre innover i de ulike etatene.

Bør arbeidet videreføres?

I Ski har man klart å mobilisere aktører på ulike nivåer i det offentlige system, i lokalsamfunnet og i næringsliv som har samordnet sin innsats og sitt engasjement med det mål å sikre gode oppvekstvilkår for barn og unge. Å drive forebyggende arbeid er en tidkrevende prosess og målene er langsiktige. Deler av arbeidet, som SLT-AU, er ennå i en tidlig fase. På basis av føringene i SLT-permen og med å ta høyde for de utfordringene som kommer frem i denne rapporten, er det derfor mye som taler for at SLT-arbeidet i Ski kommune videreføres og videreutvikles.

--

Utfordringer knyttet til styring og organisering av SLT-arbeidet

- En mer synlig styringsgruppe
- Grundigere kartlegging av barn og unges situasjon og behov
- Større grad av målrettet styring
- Vurdere i hvilken grad SLT-koordinators rolle skal være å sikre ekstern finansiering av prosjekter
- Vurdere å stille noen driftsmidler til rådighet i SLT-arbeidet

Utfordringer knyttet til Aktivt Lokalsamfunn

- Markedsføre SLT som en koordineringsmodell, som kan være og er med på å løfte og synliggjøre eksisterende tiltak, istedenfor å fremstå som en ”driver” av tiltak
- Vurdere ALs fremtid i forhold til hvem som skal lede forumet og hvilken rolle det skal ha i forhold til SLT-arbeidsutvalg
- Arbeide for å få sikre ungdommenes stemme i arbeidet

Utfordringer knyttet til SLT-arbeidsutvalg

- Vurdere sammensetningen av gruppen spesielt med tanke på om teknisk etat skal være representert
- Vurdere mengden av samarbeidsfora i kommunen som i forhold til god bruk av ressurser
- Bistå styringsgruppa i kartlegging av behov i forhold til arbeid for barn og unge

Utfordringer knyttet til Aktiv Elev

8. Utfordringer videre

- Utvikle en tettere dialog med lærere/foreldre rundt besøk i syvende klasse
- Vurdere å bruke Aktiv Elev mer inn mot elever på egen skole
- Styrke arbeidet med ungdom som formidlere av kunnskap

Utfordringer knyttet til Aktiv Voksen

- Vurdere den fremtidig organisering av prosjektet gjennom en større involvering av FAU og kultur og opplæringsetat
- Utarbeide mer konkrete målsetninger for arbeidet basert på lokale forhold
- Arbeide for å gi foreldrene lokalt et større eierforhold til prosjektet
- Utarbeide en klarere veiledning for arbeidet med permene på den enkelte skole
- Arbeide for å integrere alle foreldregrupper, også minoritetsforeldre
- Styrke samarbeidet med lærere og rektorer slik at skolen får en mer aktiv rolle i prosjektet
- Vurdere mer samordning mellom Aktiv Voksen og skolens arbeid med sosial kompetanse og tiltaksplaner mot mobbing.

Litteratur

- Christe, Nils: *Hvor tett et samfunn?* Universitetsforlaget, Oslo 1982
- Christie, Nils: *En passende mengde kriminalitet* Universitetsforlaget, Oslo 2004
- Drømtorp videregående skole: Valgfag Aktiv Elev. Internt plan dokument 2003
- Giertsen, Hedda: "Forebygging av kriminalitet" – alt for bredt og altfor smalt" i Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab 1994
- Helland, Håvard og Øia, Tormod: *Forebyggende ungdomsarbeid* Fagbokforlaget, Bergen 2000
- "Helseprofil for barn og ungdom i Akershus. Barnerapport". Rapport nr 1 - 2004 fra Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten
- "Helseprofil for barn og ungdom i Akershus. Ungdomsrapport". Rapport nr 2 - 2004 fra Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten
- Hoverak, Øyvind, Nordlund, Sturla og Rossow, Ingeborg: *Om sentrale deler av norsk alkoholpolitikk* Oslo, Sirius Rapport 1/2001
- Jon, Nina: "Forebygging av kriminalitet" i *Kriminologi* Finstad, Liv og Høigård, Cecilie (red.) Pax Forlag, Oslo 1996
- Knudsen, Harald: "Samarbeid på tvers av organisasjonsgrenser" i Repstad, Pål (red): *Dugnadsånd og forsvarsverker* Universitetsforlaget, Oslo 2004
- Sandvik, Jostein: "Forebyggende manifest" Upublisert notat 2003

Schancke, Vegard: *Forebyggende og helsefremmende arbeid, fra forskning til praksis. En kunnskapsoppsummering med råd og anbefalinger*. Nordnorsk Kompetansesenter – Rus ved Nordlandsklinikken skriftserie – 2 utgave Narvik, Skrift 1/2005

Startperm, Samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak, KRÅD i samarbeid med Politiavdelingen Justisdepartementet oktober 1998

SLT-perm, Samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak, KRÅD i samarbeid med Politiavdelingen Justisdepartementet, revidert utgave 2004

Sundnes, Anita: *Et prosjekt som protesjé. Evaluering av mentorordningen i verdiprojektet "Skal - Skal ikke"*. Oslo: NOVA Rapport 14/2004.

Ulfrstad, Lars-Marius: *Forebygging på tvers?: organisering og arbeidsprosesser i prosjektene "Samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak"*, Oslo: Norges byggforskningsinstitutt 1993.

Watne, Maria og Tone Øiern: "Sprikende råd om rus" i *Rus og avhengighet* Nr 2, Universitetsforlaget 2005